Тсьве

Бэкʼо

Ӧсьве Бәко

ПАИЗ

Нәшрәта
„Һайастан"
Ереван
1971

Усуве Бако (Бакоев)
ОСЕНЬ
(на курдском языке)
7—4—3
Издательство «Айастан»
Ереван, 1971

Ուսըվե Բաքո (Բակոև)
Աշուն
(քրդերեն)
«Հայաստան» հրատարակչություն
Երևան, 1971

УСЬВЕ БӘҠ'О

Усьве Бәк'о зува хwәндәванед к'ӧрдр'а насә у нава ә'дәбийәта к'ӧрдед советиеда щие хwәйи лаиq гьртйә. Шайир бь к'әмала хwәйә п'ьр'ва Октйабра мәзьн стьра, т'ӧ кәс нәwак'ьланд, бь мqаме хwәйи хwәхwәтие у мләтие к'ьлама дьле хwәйә т'әзә лиланд, бь т'әмамийа дьл у фьр'асәте хwәва дәwра т'әзәр'а һатә гьредане. Ҡ'ьлама wи шьбета каникә т'әзәдәбурбуйийә зәлал бәрбь дьле мәрийа хӧлхӧли.

~~Усьве Бәк'о (Бакоев) 15-е [illegible] бланеә~~. 1909-а гӧнде Qуч'еда ль нәһ'ийа Игдьре, qәза Сӧрмәлиеда (Р'оме) мала шехе Шәмсада жь дйа хwә буйә. Сале шәр'е империалистиейи ә'wльнда мала wан дьчә Игдьре. Баве wи бәри шер', ле дйа wи паши шер' дьчьнә р'әһ'мәте.

Шайир сәрһатийа хwәда дьнвисә, wәки "10 салийа хwәда дәрбази сәр хәбате буйә". Сала 1919— дәwләтие, кӧ әw мала wида дьхәбьти, жь Игдьре те Ереване, әwи жи хwәр'а тинә. Усьв дәрһәqа wи wәхтида

дьнвисә: "Мьн ль бәр ч'ә'ве хwә дит р'әв, к'öштьн, хәлайи, qьр'а мәрийа, бьрчибун у бәләнгазийа wана,,.

Шайир салед зар'отийа хwәда дьчә мәк'т'әбе. Аhа әw чь дьнвисә: "Салед мала хәзеинда дьчумә мәк'т'әбе, аликива хәйсәте хwәва бь т'әмами hатмә гöhастьне, алие дьнва жи qәт р'әh'әтбуна мьн т'öнәбу, чьмкö hьн хәбата мале стöе мьнда бу, hьн жи гәрәке мьн дәрсе хwә hазьркьрана...,, Бона әм бь т'әмами h'але шайири зар'отие у мәщалед хwәндьна wи бьh'әсьн, лазьмә әм гöh бьднә гьлие wи: "Пәй р'азане нәфәре малер'а, к'иләреда, йане сьвдәреда h'әтани ниве шәве бьн р'онайи ч'ьра ньфтейә ч'ук мьн дьхwәнд... Бона we йәке жи нәфәре мале гәләки сәр мьн hерс дьбун, ч'ьра вәдьшартьн, нәдьhиштьн шәве бьшхöлиньм, ле мьн диса йа хwә дькьр. Мьн чьqас к'ьт'еб дьхwәндьн, әwqаси жи же h'ьздькьр,,.

Әw хwәндьна хwәйә орт'ә бажар'е Ереванеда дьстинә. Пеше Ереванеда факултета п'алайә сәр наве Мелик'-йанда дьхунә, ле паше Ленинградеда, института Р'оhьлатеда дьхунә. Ду wер'а факултета университета Ереванейә дәwләтейә әхтийаризание хьлаз дькә.

Сала 1941-е У. Бәк'о щерга Партиа комунистиеда те qәбулкьрьне у бь р'әзадьлийа хwә дьчә шәр'е мqабьли зәвтчиед фашистие. Нава щерге Ордийа Советиеда әw дьчә дьгhижә Мащарьстане. Wедәре сала 1944-а бьнәт'ара Будапештеда гьран бьриндар дьбә. Бона ә'фатийа шәр'е мqабьли фашиста Усьве Бәк'о бь ордена "Бәйраqа сор,,, "Шәр'е wәт'әниейи дәрәша дöда,, у бь орден у медалед майинва hатийә р'әwакьрьне.

Жь сала 1938-а дәстпекьри (хенжь салед шер') h'әтани сала 1962-а У. Бәк'о суда Әрмәнистанейә т'әwрәбльндда хәбьтийә, чаwа öзве колегиайе у öса жи öзве сәдртийа we суде буйә.

Ә'франдьнед Усьве Бәк'ойә пешьн дәст хwәда пәй шер'р'а тенә чапкьрьне. Ә'франдьнед шайир бәрәвокед нвиск'аред к'öрдайә советие, р'ожнәмә у к'т'ебед дәрсада р'онайи дьбиньн у бь змане урьси, әрмәни тенә т'әрщмәкьрьне. Wер'а т'әвайи гәләк бәрәвокед ә'франдьнед wи тенә чапкьрьне.

hәр бәрәвокәкә шайирә т'әзәр'а мәйдан у h'ьдуде дитьна шайир дhа тенә фьрәкьрьн у мәзьнкьрьне. Әw т'öщара жь прозаизме натьрсә, чьмки qәwат у к'әмала шьеред wи нава фькра wанданьн. Әw дәрбази шьера аза—верлибре, дьбә у әw йәка wир'а р'ьнд ль hәв hатйә. Сәрәщәма т'әзә форма шьерейә т'әзәр'а ль hәв hатйә qальбхьстьне.

Аwазәкә ә'франдьнед шайир әw шьеред wийә вәкьринә, ед кö бь к'әл у шәwатәкә гöр'ва hатьнә нвисаре. Усьве Бәк'о бь шьеред хwәйә вәкьрива гәләк у гәләк аwазед щур'ә-щур'ә анинә нава ә'дәбийәта к'öрдед советие, hьн лие сәрәщәма хwәва, hьн алие формед поэтиеда.

4-е мәhа октйабре сала 1969-а шайире мәйи h'ьзкьрии ьрмә'рифәт чу р'әh'мәте, ә'дәбийәта к'öрдайә советие иманәкә мәзьн к'ьшанд, шайирәки хwәйи п'ьр'к'әмал ьндакьр. Дәрhәqа we зианеда шайир р'ьнд готийә:

"Бог'че дьле хwә вәкьр,
Чь навда бу, h'әвәк hьшт,
П'ара мәзьн хwәр'а бьр,,.

Шайир Усьве Бәк'о бь поэзйа хwәйә п'ьр'сәрәщәмва сахә. Әwи Ленин, Октйабр, партиа у wәт'ән страйә у пәсьнандйә, бь дәнг у к'öбра хwәйә хwәхwәтие, бь мqаме хwәйи нәwәк'ьландива.

Бәрәвока Усьве Бәк'ойә "Панз,, паши wәфатбуна ша-

йир р'онайи дьбинә. Wеда п'ае п'ьр' әw шьер у поемед шайир һатьнә чапкьрьне, ед кö әwи салед ә'мре хwәйи пашьн ә'франдьнә. Шайир нава wан ә'франдьнед хwәда дьнвисә дәрһәqа wәт'әне һ'ьзкьри, назькайа т'әбиййәта wида, дәрһәqа фькьр у мьтале мәрьве садәда у шәр'к'арийа мәрьвед хәбатчида мqабьли зöлмк'арийа сосиалие.

Шькое Һ'әсән

ХӘЙСӘТЕ ДЬЛЕ МЬН

Әз мәт'альм сәр хәйсәте хwә ви дьли,
Щарна wа qәй дьбә бьруск у багәр,
Әw хwә сәре ч'нйа у знара дьхә,
Дьшкенә даре qальм у кәвьра,
Ава ч'әмед к'ур гол дькә ль wандәра,
Аве лулада зәвт дькә, дьдә дәр
У qәwата wейә зор же дәрдьхә,
Әw пе wе qәwата qимәтлу у зәр
Ләмпед гöнд у бажара ведьхә.
Щарна дьбә семент, бетон у һ'әсьн,
Дьбә һ'име wәт'әне мәзьн.
Бәле, жь хәйсәте дьле хwә сәрәдәрие
Qәт же дәрнахьм, лап мәт'альм.
Wәхте ог'ьрме wәт'енә гьран
Дьле мьн шәв у р'ож р'әһ'әтие надә,

Əз чьqас зəфт дькьм, ле т'ӧ ч'ар набə.
Дьжмьн гава говəк дьгрə-лехə,
Əw дьбə йəки һ'ар у сəри ле гəрм,
У бона wи т'ӧнə бахшандьн у р'əһ'м.
Шер'да, гава əw дьбə илащбьр'и,
Wи wə'дəнда—һерси wи нак'ьр'и.
Нə кəвьр кəвьрə, əw жи дьт'əqə,
Һ'əсаб дькьм-һерса ӧса һəqə.
Т'ӧ сəрəдəри накьм жь ви дьли,
У мəт'ал дьминьм сəр хəйсəте wи,
Чьмки щарна жь гӧле назьктьрə,
Əw бона тьште qəнщ qəт насьт'ьрə.
Дьбə дəнгбеж, сазбəнд, һа зоре дьдə,
Əw дьбə р'əһ'ма дьле дайика,
Мəхсус р'амусана сəр леве wана,
Гава дайик тенə бəр дьле зар'а,
Əw дьбə qəй назькайа бəлге гӧла,
Дьбə ə'йни наздарийа хорт у qиза,
Хwəстьн, һ'ӧб у бина бəр дьле wана.
Əw дьбə симе зер'ин ль сəр саза.
Мəт'альм сəр хəйсəте хwə ви дьли
У навиньм иди т'ӧ пьрс у гьли,
Əз нькарьм пе бьһ'əсьм сӧр'а wи.
Тə һəw дит т'əви нəхwəша дьнə'лə,
Сəва wан əw жи беке'ф у бəдһ'алə,
Т'əwи щаһьла əw жи дьбə бəнги.
Бона к'əне wана əw жи дьк'əнə
У дьстьре мьqаме һ'əму дəнги.

Бал wе һечьн синор, к'ьлит у дəри.
Сəрəдəри ль wи накə т'ӧ мəри,
Əз к'əтьмə нав агьре ви дьли.
Һəw дит-буйə кəвотка ə'длəнбьр.
Дор чəрха дьне архаин дьгəр'ə,
Əw ə'рше ə'змин шов дькə ль vьр,
Нишана wəт'əне мə ль сəрə.
Əз мəт'альм сəр хəйсəте дьле хwə,
Һəр дəра, һəр тьштида əз дьбиньм,
У нькарьм һасийа wи əз бьдмə wə.

Жь бист qӧр'нəи
Нив qӧр'нə дəре.
Р'астие дьхwəзи,
Пенщи сал бəре,
Кал у баве мьн
Пе щот-к'отане
Хwəлийа зəвийа мə
Нькарбун р'акьн
Һ'əта эваре.

Пенщи сал бəре,
Жь бист qӧр'нəи
Нив qӧр'нə дəре.

Кама мә дарь
Қ'ьвшдьбу ә'йни
Чәԝя ләисток.

Ле иһа аԝа
Доргәр' у гәми
Әԝ мьнр'а бунә
Һ'ащәте һ'имли.
Ԝана сйар дьбьм,
У бәре хԝә дьдьм
Әз бәрбь ә'змин,
Бәрбь хатуна
Ԝе һива зәрин.
Сәр һ'әзар-һ'әзар
Қилометьри
Шов дькьм ә'рше
Нәнас у хопан.

Әз к'әтьбум пәй бәхт.
Ле әԝ жь мьн дьр'әви,
Ноли пәза к'уви,
Бьбу бер'әһ'м у сәрт.
Әԝи нәр'әһ'әт
Қ'әда мьнә һ'әлал

Дьда бае, дьр'ет.
Дӧ дьнйа һәвхьстьн,
У гәлә нир шкәстьн,
Р'ое шәмал авит.
Һежа мә һәвдӧ дит.

Мәйдана чекьрьна комунизмейә
Ԝәт'әне мьни п'ьр'мьләт, дӧгӧшә,
Кӧ ләз бәрбь комунизме дьмәшә.

Гошәк әԝләде ԝиййә жир, һесабуйи
Ԛәй жь хәԝе әԝ т'әзә р'адьбьнә п'йа,
Гоше дьн-ԛәй т'әзә дьк'әвнә нава щиййа.

Чекьрдаре ԝе т'әв мерхасьн у һежа,
Әԝ әԝләде маләкенә—мала мәзьн,
Гьшк ԝәк һәв зор данә мьла у мәжуйа.

Ԛәй ч'ьԛле к'әда ԝан бунә ч'әме мәзьн,
Хӧшшина хԝәва бі ә'дьли дьбәзьн,
Ԛәшәнг дькьн синг у бәре ԝәт'әне мьн.

Ԛәй жь ч'ьлка пешда һатйә бә'р у овкйан,
Ԝәт'әне мьн жи ԛәй гәмиййә баргьран,
Архаин, бемьнәт р'е дьчә ль сәр ԝан.

Əw р'йа охьрайə нур у зор,
Р'акет у доргəр'а дайə ль хwə чардор,
Бəрбь комунизме дьчə чаwа "абоза ҫор„.

ГÖЛАНА WƏТ'ƏНЕ МЬН

Баһар вəбуйə мина һəрсал,
Гöлан һатйə к'аw у к'öбар,
Һатйə мəһа ə'зиз, херхаз,
Хwəр'а анйə бəхт у мьраз.

Тö гöлана сəбра дьла,
Qəй һ'öба хwə бақьнг-бақьнг
Тə вəшартйə дь нав дьла,
Т'аqəт дайə мəжуйа, мьла.

Хасбахчəйə wəт'əне мьн,
Һа гöлдьдə баһар-баһар,
У пе к'əда хwəйə һ'əлал
Бəрбь мьраза дьчə һəрсал.

Wəт'əне мьн бе сəробьн
Дəстəгöла р'əнг-р'əнгийə,
Хəмла ə'длайе ль сəрə,
Шəwq авитйə ль һəр дəрə.

Ньч'əки wи тə'в у шəмал,
Дьхəмьльн к'əwшəн у wар,
Ле ньч'е дьн зьвьстанə,
Сöр' у сəрма, ба-багəрə.

Wəт'əңване мьн п'ьр'мьлəт
Хwəйе к'əда хwəйə р'əһ'əт,
Бехоф, аза у бемьнəт
Гьшк wəкə һəв, жир у ширəг.

П'ьр' фьрəйə wəт'əне мьн,
Дьнйаеда һəри мəзьн,
Доре пьзмам, херхазьн п'ьр',
Т'əв жи шəр'к'ар у бəйрақбьр.

САЛДАТЕ Р'ЕВОЛЙУСИАЕ

1

Əз һе зар'о бум ль р'убаре дьне,
Ле мьн бһистйə жь мəрие wе һене,
Қалке мьн т'əви гəлə мьлəта
Г'ьвьнг дестда, чу дур wəлата.
Дьбежьн, əw буйə салдате Ленин,
Шəр'кьрйə пешйа зöлмк'арийа зəмин.

2

Дьбежьн, шəр'əки мəзьн бу у гöр',
Һəр ə'гитəк хwə wьр к'ьвшдькьр,
Гəмийа "Аврорае„ дьбаранд агьр.
Гава бь ə'мре Ленин əw һ'öщум дькьн

Сәр Қоч'ка Зьвьстане, — Никол бьгрьн,
Қалке мьн жи шер'да те кӧштьн.

3

Әwан Никол жь т'əхт авитьн,
Ле ә'мре т'əзə бь ч'ә'ва нәдитьн,
Бо азайа щьмаә'та ә'мре хwə дап;
Сәба биранина салдатед мерхас
Һ'әйк'әл чекьрьн жь мәрмәре хас,
Сьлсьләта т'əзə wанр'а бьбә нас.

4

Нава wан салдатед ә'фат, нәмьри,
Wәки һ'әйк'әлда пьшт данә пьшта һәв,
Қалке мьн жи т'әв wанә, жь кәвьр сьнщьри,
Дьбежи qәй һ'ӧщум дькә р'әвә-р'әв,
Qәй жь гӧлла дьжмьн гьли майә девда,
Һ'ьсрәта азайе һе дьле wида...

ДӦ Қ'ЬЛАМЕ МЬН

1

Дьле мьнда к'ьламәк һәбу,
Әw к'ьлама кал у бава бу

У бе стьран ӧса мабу;
Wеда т'ьжи дәрд у кӧл.
Һа дьп'әр'ьтанд щәгәр у дьл,
Бьбу хәма гьран-qәда,
Т'ьре әw пе һесьра авдан.
О, п'ьр' зәлул бу к'ьлама мьн,
Т'ӧ р'әһ'әти wе нәдьда мьн,
Р'еwи бум, жь һ'әвала мабум.

2

Дәст к'ьлама хwә әз дьгрйам,
Wәхта дьһат бир qәт нәдк'әнйам.
Wева дьбум йәки дьлбьрин,
Qир'ина мьн дьгһиштә ә'змин,
Қәси нәдьхwәст бьбһе дәнге мьн,
Бой wана qәй әз йәки хәрибьм.
Щарна к'ьлам бе һ'әмди хwә, наздар,
Ә'йни ча qизәкә дьлбаһар,
Нишан дьда хәмлед хwәй дӧр',
Дьшәwьтандьм бь агре хwә гӧр'.
У т'әви wе әз жи дьфьр'йам,
Һәвр'а дьне-ә'ләме дьгәр'йам.
Щар дьне диса әw дьк'әwтьри,
Дьле мьнда дькьр мьж, тари,
Дькьр искә-иск, дькьр зарә-зар,
Бәр wе әз дьбум нәч'ар,
Дьхәнди, жь мьн дьр'әви

У əз пəй wе дьбумə к'уви.
Дьщə'данд у дьчу п'ьр' мəзил,
Wа дəсти wе дьбумə һесир.
О, п'ьр' чəтьн бу к'ьлама мьн,
Т'ö р'əһ'əти wе нəдьда мьн,
Р'еwи бум, жь һəвала мабум.

3

К'ьлама мьн, əwе бьрщ у кəле
Калке калке мə дани хöйане,
Сəрһатийа мерхасе wана ле,
Wə'де бöһöри wе дькьр ə'йан,
Шəһəр у мəри дани мəйдан
У п'əрда р'ьзи вəдькьр,
Хəмьл, дöр'е майи нишан дькьр.
Дани бəр ч'ə'ва мəрие öлмдар,
Ə'гит у р'ьа'та к'əдһ'əлал,
Мəрие шер'да к'инлу у һ'əйфдар,
Дьда кьвше гöнд у бажар,
Qəсьр, хасбахчə, к'очьк у сəра,
Щьзира Бота, Мöхöрзəмин,
Мəлə Щьзири у Шəрəф-Эд-дин,
Фəqие Тəйра, Аһ'мəде Хани,
Қəла мерхаса— "Қəла Дьмдьм„
У гəлə шəһəр, гəлə мəрие дьн,
Wəки сьлсьлəта кала у бава
Бунə хwəйе к'очк у сəра,

Wəки бунə ча тəйре симьр',
Дьле wанда һьм р'əһ'м, һьм агьр,
Бона р'ожа хwəш у бона ə'мьр.
Лəма жи əw һ'əтани иро
Нав т'ариqеда дьжин, намьрьн,
Чаwа Мəм у Зин əм пер'а гиро...
О, п'ьр' зəлул бу к'ьлама мьн,
Əwе р'əһ'əти нəдьда мьн,
Р'еwи бум, жь һəвала мабум.

Əзи хəриб бум бона wи ə'мри,
Бе п'ар бум, п'ара мьн т'öнəбу,
Пешбəри мьн ч'йа, пəй мьн-гəли,
Т'ö алийа р'йа мьн к'ьвш нəдьбу,
Т'əк у т'əне бум у зьманлал,
Нə р'ьсqе мьн һəбу, нə жи мал,
Нə һ'öкöмəт у нə жи к'омəк.
Һəр тə'н у нуч'ьк чаwа хəнщəрəк,
Бей дəстур бум əз у бе гöман.
К'öда дьчум-бəри мьн дьдан.
Жь wан тə'н-нуч'ька тəнг бу бина мьн,
Жь дьне дьчум дьнйа дьн...
Мина гöлəкə wəһ'идə т'əк,
Тəйроке дьwəранд ль мьн р'əнг у бəлг.
Ахина мьн бу ль сəре ч'йа
У һəрр'о һəргав əз дьнə'лйам.

2—1167

Əз жь хәма дьл бубум гәр'ок,
Фькрева—испьһ'и, ча зар'ок,
Ә'бура мьн—нав дәве гӧра,
Т'ӧ р'ожед хwәш мьн нәдьдит wьра.
П'ара мьн бун бьруск у тәйрок,
Ә'рд у ә'зман у қание бәзок.
Wьр дьр'әqьсин сӧр' у сәрма,
Т'ӧ һ'ал у т'аqәт мьнда нәма.
У нав зиндана сарә-тари
Әw ль мьн дькьрьн диһари,
Жь р'ожед хwәш дьманә тьма.
О, п'ьр' зәлул бу к'ьлама мьн,
Әwe р'әһ'әти нәдьда мьн,
Р'еwи бум, жь һәвала мабум.

5

Әw к'ьлама мьн we һенеда
Нолани бәрфа бәләкиі а
Дьле мьнда һеди дьһ'әлийа,
Р'уе wеда дьбум беч'ар у нәхwәш,
Wьр һ'әлйам, qәй бум кани у щәw,
Қәвьра к'әтьм әз р'ож у шәв.
Бәржер р'әвим, ча мәрие сәрхwәш,
Хwә гиһанд ви бәри Ава-Р'әш.
К'ьлама мьн сазе бе сим бу,
Дәнг ле ньмз бу, нәдьгһиштә щие дур,
К'ьлама мьн у әw бьлур,

Бьлура даринә qӧлqӧлкьри
Бьбун эт'имоке wан дәра,
У к'и занә, чәндьк-чәнд сала
Чьqас сьлсьләт нава гәлә qӧр'на
Әw блур данә сәр лева?
П'әр'ьтандьнә дьл у щәгәр.
Дьбә кӧ даре we бьлуре
Wә'де хwәда шинбуйә нава меше
Кал у бава, ль к'ӧ дьк'ьшә
Щәwa канийа сар жь бьн зьнара,
Ч'ьванә дьдә, нолани мә'ра.
Дьqәwьмә жи хут wедәре
Һәбуйә к'очк-сәра, мешә пешбәр,
Щәw у ч'әм ле бунә к'әмбәр.
Дьqәwьмә әw халкед мьн жи
Бунә ӧлмдар, мәжуе wан т'ьжи,
Бунә шәр'к'ар у мәрие ә'йан,
Бунә калке Qәрәт'аждин, Ч'экан,
Қәр' у К'ӧльк, Ханч'әнгзер'ин.
Дьqәwьмә гәлә кәлед "Дьмдьм„
Пәй һәв р'абунә пешна дьжмьн
У сәрһатйа мерхасийа wана
Мәр'а манә-шә'дәтийа зәмин.
Әw шә'дәти к'ьвш дьбә нава
Эпоса нәмьри— "Мәм у Зин„.
О, п'ьр' зәлул бу к'ьлама мьн,
Әwe р'әһ'әти нәдьда мьн,
Р'еwи бум, жь һәвала мабум.

Ньһа дәнгбьльндә к'ьлама мьн,
Бой wе вәбуйә сьбәкә дьн,
Чекьрдарә, һостәки мәзьн,
Же р'әвинә шәwата дьл у газьн.
Сазәки дöр'ә нав р'öһ'е мьнда,
Бо щьмаә'та мьн әwе п'әр'вәда.
Әw ава әрqа һьлдьк'ьшинә,
Бь qәwат жь ч'йа жорда тинә.
Луле һ'әсьн жер'а дькә к'әмбәр,
У ава к'әфгьрти дьдә бәр.
Qәwата wе ишьqе дьстинә,
П'елар'а дәрбаз дькә, дьшинә
Нава wәт'әне мә, һ'әму дәра,
Дьхәмьлинә гöнд у бажара.
Бь п'әр' у баскә әв к'ьлама мьн,
Дьфьр'ә ә'рд у мәзиле мәзьн,
Бехоф әw бәла дьбә һәр алийа,
Бь wе qәwәтьн мәри у дьнийа.
К'ьлама мьн стәйрка сорә у зор,
Аһа әw буйә "Восток„-а доргәр',
Пьриске ә'длайе же дьпәкьн,
Wәлатед р'азайи әw р'адькә,
Әw ньqо дьбә нава овкйана,
Дьдә к'ьвше сöр'а wанә qöр'на.
Гол у бә'ре т'әзә әw чедькә
У синге ә'рше ә'змин шовдькә.

Әw буйә гәмйа атомә—бузбьр',
Буйә шәwq, шәмал, бруск у агьр,
Wева дьнйа мьqама һьлтинә,
Wева һәр шәр'к'ар р'йа хwә дьбинә,
Wева дәнгбежьн бьч'ук у мәзьн.
Т'ö ә'рда т'öнә wәк к'ьлама мьн,
Лап башqәйә әв к'лама мьн,
Qанйа ә'мьрә у р'öһ' дьдә мьн.

ГÖЛАН

Щан, диса һат мәһа гöлгәш,
Бьлбьл диса бунә сәрхwәш,
Әләгәза мә к'öбарә,
Гöл-сөсьн qәй же дьбарә,

Әв гöлана ә'длаейә,
Ә'йни ә'йда щмаә'тейә,
Нет-мәрәма бук-зә'вейә
У хwәстьна де-бавайә.

Әләгәза шә'де qöр'на
Гьредайә шә'ра ә'wра
Дор к'олозе хwәйи бәләк
П'әлте ә'wра бунә хәләq.

Милион шәр'к'ар, милион мьләт,
Бо ә'длайе бәйраqе сор
Бь дәст дьбьн дор бь дор,
Чаwа газийа ә'длайа зор.

Гӧлан мәһа п'ьр' гӧланә,
Гӧл, ә'длайе п'әр'ваданә,
Әләгәза сәри qарqаш
Хwәр'а дькә к'еф у һ'әwас.

Кәс нахwәзә шәр'е зьрар,
Т'әв дьхwәзьн гӧл у бьһар,
Һ'але хwәш, ә'мре р'әһ'әт
У ә'йде һа һ'әзар-һ'әзар.

ДАЙКА МӘ ӘРМӘНИСТАН

Дьле мьнда һ'ӧб у агьр
У биранинед нәтәмьр.
Дә р'абә, нәр'әһәт дьло,
Әм һәвр'а һе шабьн иро.
Бьсә дьло, чьра ләзи,
У мьн зутьр тӧ дьбәзи?
Бьнһер', сәр мәйдана Ленин
Чьqас кәвоткед ә'длайбьр
Дьфьр'ьн бәр п'әр'де ә'змин,
Мина кӧлие бәрфа гьр

Т'әвһәвбуи дьбарьн,
Дора һәwз дьгәр'ьн.

2

Иро ә'йдә тәйә wәт'ән.
Һәр алийа шабунә у к'ән.
Бһар вәбуйә п'ашла тәда,
Буйи даре бук у зә'ва,
Тә вәкьрйә синг-бәре хwә,
Сәwдәсәрьм сәр хәмле тә.

3

Ча хәwна нәвәгәр'йайи,
Һ'але тәй дәрбаз, п'ьр' чатьн
Йәко-йәк тенә бира мьн.
Гәлә к'әдхӧр у мьлк'әдар
Мина гӧре дәвхун у һ'ар,
Һьм е щи, һьм дәрәкед дьн,
Wа һ'әсьләта тәйә сале
Дьбьрьн у дьр'әвандьн
Жь бедәре у жь чоле,
Тӧ дьһиштьн нава зӧлме.
Жь к'әда хwә дьмай тьма,
У нәдwерин бьпьрсйана
"Мә'нә чьйә, ахьр чьма?,,

4

П’ашла тәда мәзьнбумә,
Чьнийә кӧлилкед тәйә хас,
Ч’йа у бание тә гәр’йамә
Нәхԝәнди, сәрԛот у п’ехас.
Т’әв әԝләде тә, дайка мьн,
Әз жи әԝләдәки тә бум,
Наве хԝәва әз йәки дьн.

5

Гәлә-гәлә р’уньштьмә
Р’әх кание тәйә зәлал.
Жь һәр канийа ав вәхарйә.
Мина шире дайка һ’әлал.
Пе п’ьнщар’а синг-бәре тә
Һ’әрт’ьм хԝәр’а дьбумә т’ер.
Дьхԝәр кәрәнг, спьнг, гзер.
Хәма дьле хԝә чәтьнр’а
Т’әви тәйр-туйе тә дьстра,
У мьн пе блура дарин
Дьр’ет зӧлма сал у зәмин.

6

Нав к’әԝшана, ль сәре ч’йа,
Нава гәлиед тәйи к’ур,

Һ’әму дәра, бал һәр мәрийа
Дәрд-хәме тә дьбун мәшур.
Жь әԝләде тә бона бәхт
Дьк’әԝгрйан хәрибйеда,
Һа дьгәр’йан ԝәлат-ԝәлат,
Ле әԝана ә’мре хԝәда,
Нава днйае, ԛӧлч’әкида
Нәдьдитьн щики р’әһ’әт,
Бәхт ль ԝана бьбу ԛйамәт.

7

Севана ә’ԝркьлдийи,
Ч’әме хԝәва эт’им майи,
Һәвр’а дьгьрйан бь зәлули.
Зәнгуйа р’әвокә нә’с шәв-р’ож
Дьһат дора тә дьгәр’йа,
Дьк’шйа, дьчу хафлԛәда,
У щи нәдьдит ера хԝәда.
Әләгәза шә’де ԛӧр’на,
Һ’әзар к’әсәр дьле ԝеда,
Хԝә печ’а бу нава ә’ԝра,
Дькьрә һәԝар у ԛир’ин,
Гәлие ԝе жь зӧлма зәмин
Жер’а бьбун кӧл у брин.

8

Хәзаб у нәр’астйа зәмин
Һәԝар, хәм-дәрд у гьрие тә

Т'əви гöр'р'ина ə'рд-ə'змин,
Гһиштнə бəр гöһе Ленин.
Əw бь дəсте мерхасе хwə
Хwə гиһандə һəwарйа тə.
Тö к'əнийаи, тə хwə шданд,
Qəwат т'опкьр, р'абуйи жь п'йа,
Qəйд у чидаред хwə qəтанд,
Тəр'а к'əнйан бьлбьл у ч'йа.

9

Тə жь алие хwə, дайка мьн,
Һ'əмеза хwə фрə вəкьр,
Бь дьл-əшq п'ешк'еши мə кьр
Ə'мре че, нвисар, хwəндьн.
Сəр мьле тəйə чьл бһар,
Һəр бһарəк—к'əда һ'əлал.

10

Зəнгу тəр'а буйə к'əмбəр,
К'анак'ер'гэс qашəк ль сəр,
Р'е к'əтйə, дьмəшə те,
Гьртйə пьшта Ереване,
Мина чекьрдарəки че.
Ч'ə'вканийа we Севанзивə,
Əw пе ə'мре хwəйи лəзва
К'əтйə нава гöл у р'əза,
Бəжн у бала тə дьпивə.

11

Чьqас п'ьр'ьн лəмпед Ленин,
Шəwqа wана гьртйə ə'змин,
Пе ищqа хwə нава һəwe
Qəй гьртьнə шькле Ленин.

12

Һ'əзар сазбəнд у öлмдар,
Һ'əзар дəнгбеж, п'алə, гöнди,
Əз жи т'əв wан ча йəкəхтйар,
Бь змане хwəйи к'öрди
Бона ə'йда тəйə ə'зиз
Тиньм слава алави,
Wəкə мəзьнайа ч'йае
Əлəгəзе, qаси [redacted] масис

13

Wа Еревана хəмьли
Əw qəй деме тəйə ə'йни,
"П'ьра Т'əзə„, "Пабеда„ бəдəw,
Qəй щот гöстиле тəнə əw.
Мəйдана Ленине дəрсдар,
Ленине мəзьн, азадар,
Буйə ə'нйа тəйə кəвəр.
Аwа т'аще сəре тəйə

Әләгәза мә чарт'әпә,
Тәйр у туе wе– дәнгбеже тә.

14

Тӧ дәлали, дәлал Wәт'ән,
Тӧ мрази, гӧман у ч'ар.

Әwләдед тә һ'әзар-п'әзар
Хушк у бра, т'әв йәкәхтйар,
Авлһ'әйати, бьлбьл, бһар,
Әwә мә'нә ви ә'мрида
Саз у qәлам дәсте мьнда,
Ча хортәки бәрбь мраз
Жь һ'ӧба тә набьм хьлаз.
Тә вәкьрйә дәргә у бәхт,
Хали набьм р'ож у сәһ'әт.
У әwә сәбәб, бона мьн,
Wа хепщи тә, wәт'әне
Мәйи Советиейи Мәзьн,
Т'ӧнә т'ӧ щьнәтәкә дьн.

15

Һ'әрт'ьм шабә, ширьн wәт'ән,
Сази тә те хәбат у к'ән.
У пе к'әда хwәйә һ'әлал
Бәхт у мраз бинә һәрсал.

ҚУБА АЗАИҺ'ЬЗР'А

Қуба пьзмам, мьн ль бәр ч'ә'вед хwә
Ве гаве һәла нәдитйә ч'әрме
Әwләдед тәйи мерхас чь р'әнгийә,
Ле аһа ве дәма хирәте
Сәр мерхасед тә әз лап бәнгимә.
Wәхта шәр'е чәтьн, нә wәкә һәв,
Мьн к'әла дьла дитйә ль бәр ч'ә'в.
Қ'әла мьләте тә жи минани
Қ'әла әwләде wәт'әне мьнә ә'йни.
Гава һерса дьле шәр'к'ара р'альбә,
Иди р'е у мәщал әw надә,
Бо азайе дьбьн шер у пьльнг,
Пәр', баск дьстиньн у дьбьн qӧльнг.
Бәр нәр'астие дьбьн к'енлу, һ'әйфдар,
Нькарә бьфьтьлә т'ӧ нәйар.

Мьн ль бәр ч'ә'ва нәдитйә бһар,
Тәйр-ту, дәшт, к'әwшән, wар у зәвиед тә,
Ле ве бһара хwәшә тә'вин
Wар, к'әwшәне тә, чаwа е мә.
Хәмьландийә п'әнще тә'ва зер'ин,
Ә'рде тә жи бьн хали-халиче
Қӧлилкед т'әбийәтейә р'әнг-р'әнги
П'әрwаз дьбә ча әмәкдаре че
У чаwа әwләде тәйә бәнги.
Qәлфе qӧльнга жь алие бә'ре

Əw гьртьнə синг у бəре ə'змин,
Qəй ə'длайи дəрхьстьнə гəр'е,
Qəй тен т'əмəнəбьн бəр доргəр'а
Гəмийа "Востокейə„ нəбинайи.
Кõ т'əзə р'е вəкьр бо мəрьвайе.

Мьн ль бəр ч'ə'ва нəдитйə
Зар'ед мьлəте Кубае
Ч'ə'в у бьруе wана чь р'əнгинə,
Ле баш заньм, wəки дьнйаеда
Һəрдəра т'əбийəт даина хwəва
Əw мьqим йəкə у дõдõ нинə.
Əз заньм—һ'õба дьле дайика йəкə.
Эт'имйа зар'а дьл п'ьр' дешинə,
У бьринед хəдар əw вəдькə,
Дəwса wан бьрина һа дьминə.

Мьн нəдитйə агресоред wõр,
Əwе дə'wа wəт'əне тə дькьн,
Ле мьн дитьнə зõлмк'ар, к'əдхõр,
Жь тə'не wана бьруск дьпəкьн.
Əз шамə, Куба, бəһ'əсаб шамə,
Жь qəзийа гьран тõ буйи хьлас,
Бона алт'ьндарийа тəйə мерхас
Мьн п'əр'-баск стəндйə, һ'ьжмəк'ар мамə,
Нава дьнйеда тə хwə кьрə нас.

20/IV 1961

Əw ч'йаед бьльнд, кõ һун дьбиньн,
Дəрде к'õрдане сəр һəв лод бунə,
Бə'р-бə'рьстане õса п'ел данə,
Əw т'əмам һесре ч'ə'ве к'õрданə,
Əw гəлие õса к'ур, кõ дьбиньн,
Т'əв дəwса бьрине лаwе к'õрданə,
Нава qõр'нада золкьри манə,
Р'уе ə'змин дьгьрьн мьж у думанə,
Əw р'əша шин у гьрйе к'õрданə.

ҺАРО, ДЬЛО.

Һəй дьле һар,
Малхьраво,
Əw чь хəбəр,
Qəй щаһьли,
Ч'ə'ве тə дəр.
Бьсəкьнə,-
Малwерано,
Дьнйа т'əмам
Һəq-һ'əсавə,
Зõлма гьран
Ль бəр ч'ə'вə.
К'õрдьстана
Мə кьрьнə
Чьqас тəвəк.

МЬЛӘТЕ МЬНР'А

Әз дәнге тә дьбьһем, бәжна тә дьбиньм
Нава фолклора тәйә нәбинайида,
Бабах дьбьм, кӧ мәрики бей т'ариq ниньм;
Әwqас бьр'кьри у qьр'кьри, диса майи,
Дьбиньм чьqас бьруск у тәйрок тә хьстйә,
Ле т'ариqа тә жь р'ӧһ'е мә дәрнәхьстйә.
Бәйт' у сәрһати, эпос у к'ьламе мә
Щиwарбунә, р'ьнд тәлйанә qӧлч'е дьле тә.

Ч'йа у зьнар нәманә, wә хwә ленәдайә,
Гӧл у сосьн нәманә, wәки wә нәчьнйә,
Wә ньвисаре хwә кьрйә к'ьламе алав,
Бьлура дарин кьрйә бьлбьл у п'еләав,
Бь we хwәстьне мьләт кьрйә агьр, алав,
У wи агьре нәтәмьри нава qӧр'на
Хwәйкьрйә у бәрдайә нава дьле к'ӧрда.

МЬQАМЕ БЬЛУРЕ

Дьле мьнда чьqас
К'ьлам һәнә,
Әw т'әв жи
Мьqаме бьлуренә,

Қ'ьзин у шәwата
Бей гьлинә.
Һәр бьлурә,
Qәй гьлийа дәртинә
У ль сәр дьлк'ьнга
Әw дьр'әшинә.
Бь we йәкева
Әw дьнә'линә.
Qәй гьли машйанә,
Ль сәр к'ижана
Дьлqе к'ӧрданә.

Бьлура дарин
Qәй гьлйава
Жь к'урайа
Сала у зәмана
Дәрдьхә сӧр',
Агьр у алава
Сәрһатйа к'ӧрда
У дьдә wана.
Сӧр'а qӧр'нед чуи
Бь фә'мдари,
Бь зьмане де
У бь дәлали
Тәр'а шьродькә
Һәр гьли,
Қ'ижанава тӧ
Дьби баwәри.

3—1167

Мьqаме бьлуре
Qәй дурәбина
Сōр'а к'ōрданә,
Е гәлә qōр'на...
Qәй гьли машйанә,
Мьqам манә
У qәй дәнге
Бог'аза к'ōрданә...

Qәй пе бьлуре
Дькьнә һәwар,
Пе wе бир тиньн
К'ōрдьстана хwә.
Qәй К'ōрдьстанә,
Дьхwәзә бьһар,
У әw пе бьлуре
Дәнг дьдә лаwа.

Дьлем бьлура
Дарин һ'ьздькә,
Һәр qōлькәкә wе
Әw симәкә.
Симе бьлуре—
Т'ьли, печ'инә,
Әw леве
Бьлурване к'ōрданә.

Бьлур qәй симә,
Дәнгбежа qōр'на,

Дьлем wева
Дьбинә кал-бава.
Wева хwә һ'әсаб дькьм
Сәре ч'йа,
Дьбьһем к'алина
Бәрха у мийа.
Wева дьбьһем
Дәнге qōр'не дур
У мьн т'ьре,
Лаwе кōрдә че
Щьвийанә дора
Хане Ч'әнгзер'ин.
Qәй ша дьбә
Мерхасе мәшур,
Кō һатийә wәхт,
Ньсләта сәрwахт.
Һәwарийа к'ōрданә,
Бәрбь дьжмьн дьчә
Бь дәстәшур.

НӘХШЕ КŌЛИЛКЕ К'ŌРДЬСТАНЕНӘ

К'ьнще жьне к'ōрдайә гōлгōли,
Шә'ре бук у qиза һ'әму р'әнги,
Е дора к'олозе хортед әвин,
Кō сәр qизе ч'ә'вр'әш бунә бәнги,
Нәхше кōлилке К'ōрдьстаненә.

Ә'wpe р'әш, кӧ пәй һәв дьк'шьн, дьчьн,
Ҡ'едәре дьбиньн qизе бәдәw,
Р'ечуйинева чаwа кархәзал,
Ль сурәте wан р'уньшти гӧлав,
Нәхше кӧлилке К'ӧрдьстаненә.

К'ӦРДЬСТАНА БЬРИНДАР

— Qӧльнг, qӧрба,
Чь qәwьмийә,
Кӧ бь зәлули
Һесьра дьбарини?
Гәло жь к'идәре,
Жь к'ижан wәлати,
Чаwа qәwьми,
Р'асти мьн һати?
К'анен qәлфе тә,
Тә әw кӧ һиштьн?
Дьбә сӧр'—сәрма
Дьне әw кӧштьн?
Әгәр тӧ тейи
Жь алие Бәг'дае,
Бежә, бьнһер'ьм,
Чаwанә һ'але
Барзание мә
Ә'гит у мерхас?
Гәло чаwанә

Һ'але әwләде
Wәлате мера,
Wәлате шера,
К'ӧрдстана мә,
Ә'рде qәдими?
Ах qӧльнг, qӧрба,
Гәло тӧ зани
Ҡӧ гәләк qӧр'на
Бәри р'оже мә
Шен wәт'әне мә
Әw һ'әсаб дьбу
Мьск'ане хӧде?
К'ӧрдьстан әw хут
Һәма әw ер бу,
Ҡӧ жь дәсте к'ӧрда
Фьр'и у чу,
Паше бу хӧре
Дәwләтие дьне.
— Шайире мәлул,
Чаwа дьбиньм
Ситьла валайи
Тӧ ль сәр агьр.
We һәвале мьн
Бәла бунә
Ер-ерьстана,
Щие незик у дур
Һ'әта бәрбангәк
Ль wан вәбә мәшур.

Бәрбь wе бәрбанге
Әз фьр'им, һатьм.
— Qӧльнге хәриб,
Дьбәк ньзани,
Лаwе wи мьләти
Ә'гит у ченә,
Бьнәлие кәла "Дьмдьмьн„,
Хӧдане wан
Шәшхане мәзьн,
Мәрие хӧдане
Хәнщәре, тире,
Мәрие хӧдане
Р'ьма зьрави
Әwләд у т'опчие
Т'әпе "Дәвбьр'и„
Т'опчие хӧдане
Т'опе "ә'нгәле".
Qӧльнге бьра,
Заньм, qьса тә
Бей гьри набә,
Бьра ӧсабә,
Бь гьри бежә,
Дьле хwәда бьгрим,
Кӧ дьл валабә.
— Ә'вдо, херхазо,
К'ӧрдьстан бәдәw бу
К'аw у к'ӧбар,
Т'әбиййәта дьне

Хәмле хwә һәрщар
Жь К'ӧрдьстане
Һьлдьда т'әмам.
К'ӧрдстан гӧлдьда
Баһар, баһар,
Ч'йаед бишметгӧлин,
Т'әпәбьльнд,
Wан дәф-дә'wатава
Дьбунә р'ьнд.
П'ьлте ә'wра
Дьбун минани
Шә'р у шәмаqие
Дора к'олоза.
Р'ишийе wана—
Һ'әзар-һ'әзар кани,
Бь хӧлә-хӧл
Дьк'ьшйан аза.
Һешьнайа мәхмәр
У кӧлилкед хас
Дьбунә р'әнге
К'ьнще бук, qиза,
Дьбунә р'әнге
Шә'ред wан әтләз.
Тә'ва wедәре
Нәдьчу ава,
Qәй сәрдә'wәтие
Дә'wата бу әw,
Әшq у р'онайи

Дьда һәрдәра.
Ко̄ Қ'о̄рдьстан к'ьвшбйа
Қ'аw у бәдәw.

Дьле мьнда чьqас к'ьлам һәнә,
Әw т'әв жи мьqаме бьлуренә.
Бьлурә, жь дьле мьн гьлийа
Дәртинә, наздар дьлубинә,
Шәwате дькә дьле мәрийа,
Мьqам qәй дьбьн гьлие фә'мдар,
Минани змане дйа һ'әлал.
Qәй һ'әсрәта дйа мьнә манә,
Әw дьл у шәwата к'о̄рданә,
Нава бьлуреда хwәр'а тәлйанә.

Готьн шайир, ахьр ви ә'мрида тәр'а шәрмә
Һ'ьсрәта йареби,
Р'ожед тә жьмартинә, то̄ һәй һәйи, һәй т'о̄нәйи,
Бәсә бьстьрейи.
Гот-wәй нә ә'фәрьм wәр'а, wәки һун һ'әтани нһа
Һе мьн фә'мнакьн.
Ль мьн һатйә р'у-р'идәне чилә-qәрqаш у аһа
Қ'аре хwә дькьм
Һәр'мә wе дьнйа һ'әта-һ'әтае нәнас у тә'ри
Нак'әвнә сери?
Әw баqе го̄ла, ко̄ wәр'а чьнйә бь чәтьн һ'али
Бин ле нәк'шиньм?

Чьр'а к'ьвш нинә, wәки йара мьн мьләт, wәт'әнә,
Гәрә бьзанбьн.

Жь дәнге һәwаре р'абумә п'йа,
Дьл мьн р'ьщьфи, ле мамә нава щййа.
Ч'ә'вед хwә вәкьр, чәнд щара мьзда.
Ша бум, ле хәwн бу, һат у чу,
Иди р'анәзам, бәри хәwне да,
Дәнге һәwаре бәр го̄һе мьн бу.

Гәло әзе һ'әтани wан р'ожа саг' бьминьм,
Азайа Қ'о̄рдьстане бәр ч'ә'ве хwә бьбиньм?
Гәло wе к'әнге вәбә бәрбанга Қ'о̄рдьстане,
Wәки бьһар-бьһар го̄л вәбьн wе го̄льстане.
Әз бь дәф у зо̄р'нә тек'әвмә нав wан го̄ла,
Минани бьлбьләке шәwате текьмә дьла.
Әз баwарьм, шькбәр набьм, ашкәрә дьбем,
Дәнге шькйате дьла wа әз дурва дьбьһем,
Щергә дьгһижнә һәв, дьбьн qәwат, ко̄ р'абьн
бен.
О, щерге азадар, намус у знарәта мьләт!

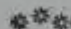
Wе нәвич'ьр'ке Хане Ч'әнгзер'ин
Бунә шер, пьлынг, р'абунә п'йа,
Wәт'әне хwә наһельн дьлбьрин,
У wе р'öһ' бьднә зозана у ч'йа.

К'ӘФ

Бәр п'еле бә'ре әз чәрчьримә зәф,
Т'ьре машйамә у бумә к'әф,
Ләма жи öса наз у назькьм,
У бәр п'ела әз тәйах накьм.
Аһа бь баске хwәй заиф у к'әф
Әз qәй бә'рер'а дьбьм фиq у дәф,
Дьбьм һ'әзар саз у дьбьм т'әмбур,
Wе сазбәндиева дьк'шьм qöлч'е дур,
Дьбьмә хели бой ава бә'ре,
Ча хәмла wейә ль сәр нәдәре.
Беwәстийабун хwә дьхә щие нәдиһар,
Гьва кö wьрә азайи у һар.
Бә'р дьһ'әжинә, "лури" дьбежә,
Дьчәлqинә у... wеда давежә...
Хöшина аве у мәша п'ела
Әw гьлие мьньн сәр лева.
Щарна дькьм кö ньqобьм йәкщар,
Фә'мкьм хәйсәте шәр'е бә'ре,

Ле п'еле wе мьн һьлдьqошиньн жор,
У бәла дьбьм сәр р'уе бә'ра шор'.
Әз чьмә бәр qәwата пеле гöр',
Гава öсанә qануна ә'мьр?
Әз һәр һәwара wан мәрие беч'ар тем,
Е дәрге тәнгда гöманбьр'и бәрбь мьн тен,
Р'ода дьчьн, ле тьшт т'öнә бьгрьн,
Дәсте хwә давежнә мьн, кö хьлазбьн.
Т'ьре әз к'әфьм сәр п'еле бә'ре,
Диса ләз темә сәр бәнгзе бәре.
Wәхта дьнйа лап азабә у шен,
Т'әви п'ела әзе жи бь стьран бем.
Дәнге һәwарһатйа дьбьһем, тен...
К'öрдстана мьн wе ә'сә бьвә шен.

Бәр п'еле бә'ре чәрчьримә зә'ф,
Т'ьре машйамә у бумә к'әф.

Дьбежьн, гава хwәли öнда дьбә,
Мьләте wе жи пер'а öнда дьбә.
Қöрдьстан һәйә, хwәлийа wе дьминә,
Дора мәзәле кал-бава шинә.
Хwәлийа К'öрдьстане р'әwш у гöлинә,
Әwләдед wе мере ә'слинә,
Дьлда һ'ьсрәта азае, бьринә,
Борще кал-бавайә сәр wан дьминә.

Бә'са азайе те,
Дәнге һәwаре те,
Бина кӧлилка те,
Хӧшина канйа те,
Һәwарһати wе тен
Әwе гьшк һәвр'а бен
У К'ӧрдьстана че
We ә'сә бьбә шен.

ДӘНГЕ АРАМ

Дәнге к'ьламе тә,
Араме бьра,
Аһа qәй тӧ жи т'әви
Qӧльнге Суриае
Дәсте паиза wьра
Һати вьра.
Тӧ qасьде һ'әсрәта
Мьни ве дәqе,
Хәрибе дур wәлата,
Бьнәлие хәлqе.
Һати сәр һелина хwә
Бал мә бьмини.
Qәй һати жь бәр'ие
Шәwата дьла,

Һ'ьсрәта к'ӧрде wьра
Qәй анйә гәр'е.
Қ'ьламе тәва дьбьм
Шәр'к'ар у һ'әйфдар.
Һ'әqитийа wи шәр'ида
Дьбьм п'ьр' баwар...
Ах, дәнге к'ьламе тә,
Араме бьра,
Qәй к'әла дьле мьн жи
Әw дьвә wьра,
Qәй qар'ина qӧльнге
Ль wан дәранә,
Qәй әw газикьрьна
Дәнге к'ӧрданә.
Бьстре, тӧ бьстре,
Араме бьра,
Дәнге тәй ве бһаре
Һәр'ә һәрдәра.

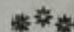

Жь wан р'ожа wа гәлә wә'дә дәрбазбуйә,
Ле жь бира мьн әв qәwмандьн һе нәчуйә.
Гәләки чәтьн гьһиштмә бьлндайа ч'йе,
Wьр дит хәмле т'әбиийәтейә һ'ьжмәк'ар у че,
Wьр кӧлилке беһ'әсаб бун, назьк у р'әнг-р'әнг,
Һ'әта мьн чәнд баq гьреда, иди бу дәрәнг,
Ньзаньм чаwа льнге мьн кәвьрәки к'әт,

Жь we эше ахинәк жь дьле мьн дәрк'әт.
Awa ль сәр qәwата хwә жи п'ьр' бawар,
Незики кевьр бум у хwәст әw һ'олкьра хар.
Т'әне бум, чьqас qәwат мьнда һәбу, т'опкьр,
Дәсти щаһьлйа хwә wи кәвьрир'а шәр'кьр.
Qәwьми, ньшкева шьмьтим ль wедәре,
У дәwса wи кәвьри әз гӧлол бум жере.
Гава сәр һ'ьше хwәда һ'атьм, ньһер'и жор,
Мьн т'әхминкьр, кӧ әw кәвьр сәре знар бу,
У т'әне гошәки wийә ч'ук дәрва мабу.

Мала хазенне мьн,
Ль к'ӧ бьбум хӧлам,
Wәхта р'әх we дәрбаз дьбум,
Бира мьн дани зәлулти,
Бәләнгазийа ә'мре хwәйи
Дәрбазбуйи бәр ч'ә'ва дьдит.
Ле нһа т'әмам һ'әдьмйә
Әw соqаq у мал,
Wьр һәр ава һ'аwзе мәрмәр
Дькә галә-гал,
Тӧе бежи qәй wьр дә'wатә
Бьн ләмп'ед шәмал.

Хәwнеда дьбьһем к'алина бәрха у мийа,
Щарна дьхwәзьм р'абьм у һәр'мә сәре ч'ийа,
Бьлизьм, к'ефкьм у бьгәр'ьм wан щийа.

БЕЙ ЗАР'А Т'ӦНӘ Һ'ӦБ У БАҺАР

Әw малед теда
Зар'о т'ӧнәнә,
Qәй п'әнще тә'ве
Же дьхәйидьн,
Нак'әвнә мале,
Qәй жьн у мере
Щансаг' у щаһьл
Дьбьнә аһьл.

Щие зар'о т'ӧнә,
Һ'әсаб дьбә wәк
Дә'wата бе дәф,
Бе шайи, зӧр'нә,
Qәй дә'wат нинә
Шин у гьринә.

Баг'е теда т'ӧнә
Һешьнайи, кӧлилк,
Һ'әсаб дьбә щие

Mə'ра, дöп'ьшка,
Qьр' у qьр'ьстан.

Мешед бəдəwда
Əгəр шин нəбьн
Даре тəр', щаħьл
У нəгрьн дəwса
Wан даре мəзьн,
Кö ə'мьр дан wан,
Мешə we ħ'ьшкбə.

***

Щарке кöлилкəк дара севар'а
К'əтə ħ'öщəте,
Кöлилке готе: wəрə тö мьнр'а
Нəк'əвə лəще,
Бона мəрьва гьшка ə'зизтьр
Əзьм, кö ħəмə
У вьра т'öнə т'ö кəс мьн четьр,
Ħəр кəс we занə.
Əз хəмла хасьм бона мəрьва,
Бой qиз у бука,
Жь бина мьн хwəш ль ħ'əму дəра
Шанə мəзьн, ч'ук,
Ле дар кö ħəнə, wана дьшкеньн.
Дьшəwьтиньн.

Даре бьħистьн гьлие кöлилке,
Ħа щаба we да:
— Тö qöр'ə нəбə, хушке, р'ьндьке,
Пəсне хwə нəдə,
Кöлилке мьн жи ħəр баħар ħəнə,
У ħəр кöлилкəк эмише тə'мə.

ГÖНДЕ МƏ

Гöнде мə дурбу, бəр п'əр'е ə'змин,
Гошəки нəнас нава дьнеда,
Гöнд нава кəвьр-кöч'ькада бу,
Р'еед зьрав, кö бəрбь wи дьчун,
Тəе бьгота тамаре гöнд бун.
Зьнаре wьра qаси мьнара,
Qəлиштокада — ħелуне тəйра.
У мале мə жи wəк wан ħелуна,
Ле бьн ə'рдеда, нə сəр зьнара,
Əм—зар'о, нот'ла щущуке тəйра,
Ħəр qöлч'əк бо мə нас бу wан дəра,
Бь гöнде мə "дьнийа к'öта дьбу„
Хенщи гöнде мə— "дьнийа т'öнəбу„
Гава мə дьхwəст дьнийа бьзута,
Əм ħьлдьк'шйанə ль сəр зьнара,
Т'əмаша дьне дькьр чаралийа.
Нə гöнде мə ħаж жь дьне ħəбу,
У нə жи дьнийа ħаж гöнде мə бу.
Мə т'ьре дьнийа т'əмамийа хwəва
Бəр ч'ə'ве мəйə, əм we дьвиньн.

4—1167

Иро бае паизе һат,
Һәwа сар чарнькал һьлат,
Щара ә'wльн мьн т'әг'минкьр
У сәре хwә бәр wи харкьр,
Чьмки пәй wер'а дьһат
Зьвьстана сор' у сәрт.
Гәло дьле мьни wастиайи
We тәйахкә бәр зьвьстане?

QӦРБАН

Р'ожәке дйа мьн гошт дани бәр мьн.
Мьн бь иштәһ әw пе нан дьхwәр.
Дайка хwәр'а гот:— чьqаси тә'мә,
Дьбей qәй гоште кар-хәзаланә.
— Бьхwә, әз qӧрбан.— we мьн мезәкьр,
Һә бәрха тә иро мә сәржекьр,
Бой qӧрбана тә мә гошт бәлакьр.
Зә'ф һерсбум у бәр хwә к'әтьм,
Т'ӧ гьли нәдит дйа хwәр'а бежьм.
Гошт у нан бәр мьн бунә жә'р,
Qәй сәр мьнда дьнийә һатә хар
У дьле хwәда бумә хwәйк'әсәр.
Qәй әз бумә к'увие сәре ч'йа;
Qаси р'ӧһ'е хwә бәрхе һ'ьздькьр,
Qӧрбанхwәрьн ә'мьрда т'обәкьр.

ТӦ К'ӦЙИ?

Тӧ к'ӧйи, щаһьлтйа мьн,
Гази тә дькьм, тӧ к'ӧйи?
Нә вәбуйә сьбәкә дьн,
Тә набиньм, тӧ к'ӧйи?
Бәр ч'ә'ва һәр сал т'әбиийәте
Дьнйа кьр ч'ькле щьнәте.
Думәqәск, тәйр, тәйрәдә
Әшq у шабуна wан бе һ'әдә.
Аһа мина сале дьн
Һелуна хwә чедькьн
У т'ьре гази мьн дькьн.
Баһар диса ша дьк'әнә,
Бей тә әз мәт'әл мамә,
Ле тӧ иди к'ьвш наби,
Гази дькьм, тӧ дәй наки.
Wа ә'мьр буйә доргәр',
П'ел дьдьн овкйан у бә'р.
Дәнг у бә'с к'әтйә дьне,
Ле дәнге тә зиз qәт нае.
Һ'ӧба тә дьле мьнда,
Шәв, р'ож әз тә дьгәр'ьм,
Тә бир тиньм һәр wә'да,
Кальм, эвиньм, гиро.
Гәло т'әбиийәт чьма
Даре qӧр'на шиндькә,
Wанр'а әw набә тьма.

Жь калбуне р'адькә,
Һ'әзар бәлга дьдә wан,
Дьхәмьлинә һәр сал,
Ле әз кьрмә йәки кал,
Нә дьһелә щаһьлти
Щаркә дьн вәгәр'ә бе,
Нә дьһелә һәр'мә бал?
Ль мьн дьчьн йаш у сал,
П'ор' ль мьн дьбьн qәрqаш,
Бо щаһьлтие лап нәхwәш;
Щаһьлтийа мьн әw дьбә
У иди пашда надә.
Мьн щаһьлти п'аки нәдит,
Т'әзә пер'а бьбум нас,
Зӧлме леда у авит,
Чаwа кӧлилкәкә хас.
Ах, к'ӧйи һ'ьсрәта мьн,
Нә вәбуйә сьбәкә дьн!

Щьг'ара мьн,
Гәло зани,
Wәки бәлге т'ьтуна тә
Шинбуйә wьр,

К'идәре мьн хуна хwә р'ет,
Ль к'ӧ ә'рде хуна мьн мет.
Тӧ qьнйате хуна мьни,
Ньһа жи тей бәр дьле мьн,
Кӧ хәме мьн бьр'әвини,
Ле тӧ бь хwә qә набини,
Wәки т'әв тә
Агре дьле мьн дьшхӧлә.

Пьрсин:— Шайир, гәло qәт гәр'йайи
Йер, йерьстан у т'опраха?
Гот:— Бәле, гәр'йам, чумә һәр щи,
Ле һ'әйф, нета мьн ма нивщи.

Пьрсин:— Шайир, малавао, qәт нак'әни,
Мәри т'ьре дьгрийи дьле хwәда.
Гот:— Шәwата бьлурейә дьле мьнда,
Жь wе шәwате ч'ә'вед хwә вәнәда.

Р'йа кö qəданд чəнд салада,
Иди нькарьм вəгəр'иньм
У т'əмамйа ə'мре хwəда
Тьма мамə wьр бьгəр'ьм.

Дьл, тö ə'йни п'əлəwани,
Баре хəлqе сəр пышта тə,
Бо хəме wан пьштобьри,
Qəт тö нак'əви һ'але хwə.

ДЬНЙА, ТÖ ЧЬР'А ÖСАНИ?

Дьнйа, чьр'а öса фелбази?
Хəйсəте хwəва тö нəнаси,
Т'əмам вəнаби бəр т'ö кəси.
Щарна гəлə һ'əйфдар у к'ини,
Ле щарна жи qəй йа бəре нини.
Дьби баг'-баг'чə, кöлилк, гöл у р'əз,
Т'ö сəрдəри жь тə накьм əз.
Гава тö əwqас баши у к'ардар,
У мəрьваер'а тö тини бьһар,
Һ'əйфа тə нинə, тö дьби һ'əфдар?

Дьнйа, чьр'а öса фелбази?
Т'əмам вəнаби бəр т'ö кəси.

Сайа щьмаə'тейə əз дьминьм,
Баһар-баһар мьqим мьн биртиньн.

ЗОЗАНЕ ГÖЛИН

Wə диса йа хwə кьр,
Зозане гöлин,
Дьле мьнда һиштьн
Һ'ьсрəт у бьрин:
Нһа иди бунə
Зəлул у зəрин,
Мьжулийа wə майə
Һəр т'əне ə'змин.
Қание wə бь һ'ьсрəт
Пəй мə дьгьрин,
Wə диса йа хwə кьр,
Зозане гöлин.
Дə бь хатре тə,
Т'əбиийəта сəрговəнд,
Wə диса дьле мə
Бенсаф машанд.

Һ'ьсрәта дьле мә
Нәһатә сери,
Бь һ'әзар мә'нән,
һ'әзар тәһәри.
Һ'әта п'ашла тәда
Ч'ә'вед мә вәбун,
Иди паиз жи һат,
Хәмле тә чу.
Wa дәwса бьрине
Пар у перар
Wә сәрда зедәкьр
Шәwат, кӧл у бьрин.
Ах, һун зозане хwәш,
Зозане хwәш гӧлин.

Баһар һат у ә'рд хәмьли,
Сәйрә у к'еф ль һәр али,
Хәмьлинә кәвьр, хwәли,
Қ'ане хәмле мьн ви дьли?

Әwе р'әһ'әти у хәwа мьн бьр'и,
Гава вәщьньqим, ч'ә'ве хwә вәкьр,

Бәр ч'ә'ве мьн бу кәвотк у фьр'и,
Бет'аватие, хәме мьн зедәкьр.

ДӘ МА ХАТРЕ WӘ!

Ч'йаед сәрбьльнд,
Дәшт, зәви у гӧнд,
Мерг, чимане тәр',
Һун канне р'әвок,
Һәвалед мәй нә'с,
Мина мә зар'ок,
Бьбахшиньн,
Гава әз чум,
Мьн хатре хwә
Жь wә нәхwәст.

Шәр' бәри мә да,
Әм һатнә вьра.
Щәм мә-мьqим тә'в,
Щәм wә-һәрт'ьм шәв.
Щьмаә'т пьзмамьн,
We бьвнә пьзмам,
We бьжин р'әх һәв.
Ә'сә we йәкбә
Һәwa, ав у тә'в
У бь ә'дьли
Хwәр'а бьжин т'әв.

Сал дәрбаз бунә,
Бәләкийа сьвьк
Ль сәр сәре мьн,
Бумә йәки дьн.
Мьн гьртйә дарьк,
Әз дьр'ьщьфьм,
Чәтьн р'е дьчьм,
Гьли, фькра хwә
Чәтьн бир тиньм...

Һун бьбахшиньн,
Wәки wә'дәда
Хатре хwә нәхаст,
Wәр'а бьгота
Нета хwәйә р'аст.
Һун р'öһ'е мьнданьн,
Дә ма хатре wә!

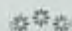

Бо мьләте хwә ширһ'әлал
Әзе бьминьм әwqәдәр,
Һ'әта һәйә к'öрд у хәбәр,
Мьн синг у бәре хwә да бәр,
Щаһьлти, ә'мре хwә да дәр,
Бо мьләт, wәт'әне һ'әлал.

КÖЛИЛК

Ах кöлилк, кöлилк,
Һун нәхше т'әбийәте, ахина дьла.
Мәхсус һуньн нәдәр у р'әwше
Wан хорт у qизе сәwдәсар,
Кö бь мә'нийа чьнина wә
Дьгьһиштнә мьразе хwә.
Кöлилк, кöлик, һун хәwна мьн,
Әз qәй wәр'а хәбәр дьдьм,
Qәй wә хәwна мьн батьни
Шьровәдькьр, бәр мьн дани.
Qәй сöр'а һ'ькйатә дьне
Wә хwәда хwәй дькьр ль wьр.
Һәр мьләт бь змане хwә
Наве дәлал данин сәр wә.
Wә бәдәwтьр дьнеда тьшт т'öнә,
Һуньн р'әwше т'әбийәте у мәрийа.
Жь хwәлие дәртен, нәхш дьднә хwәлие,
Ле һ'әзар һ'әйф, ә'мре wә кьнә,
Чол у дәштада дьминьн йәксал,
Дьмрьн, һ'әтани диса те баһар,
Ле һун намьрьн, дьбьн һ'öб-һ'ьсрәт,
Нава к'ьлама дьбьн нәхш, т'аqәт,
Дьле хwәда хwәйдькә һәр мьләт.
Һун дьминьн wа бь наздар һ'әта
Гәрмайа р'ое, баран у хwәли
Ә'мьр дьдьнә wә, wә мәзьн дькьн,

Бь дәфа ә'wра хәwе р'адькьн.
Ах кӧлилк, кӧлилк, һун нәхше дьне,
Ӷәксалийа хwәва чьqас биранин
Дьһельн нава мәрьваийа дьне,
Бь wә әм назе йаре хwә дьвьн,
Һ'ӧб у ә'длайи wәва саздьбьн,
Бей wә т'әбийәт к'әсибә, эт'им,
Мина букәкә дьл ле шкәсти,
Кӧ р'удьне р'әх кание, дьгри мьqим
У дьле хwәва әw дьминә т'и.
Бәр ч'ә'ва наен говәнд у дә'wат,
Һуньн һ'ьсрәта wе гав у сәһ'әт.
Ах, кӧлилк, кӧлилк, һун нәхше дьне,
Ләма һәр мьләт бь змане хwә
Жь к'урайа дьл наве wә дьдә.
Жь хwәлие дәртен, нәхш дьднә хwәлие,
Wә бәдәwәтьр дьнеда тьшт т'ӧнә,
Ле һ'әзар һ'әйф, ә'мре wә гәләки кьнә.

Бохче дьле хwә вәкьр.
Чь навда бу, һ'әвәк һьшт,
П'ара мәзьн хwәр'а бьр.

БАWАРИ'

Баwарбу'нә, кӧ мәрийа
Дәрдьхә жь һ'але чәтьн
У wана дьбә ль сәр р'йа
Бәхтәwарийа башә сафи.

Һәр баwарбунә кӧ йәqин
Әw п'әр' у баск дьдә мәрийа,
Бь wан дьфр'ьн бәрбь ә'змин,
Жь wьр тиньн бә'с у мьзгин.

Баwарбу'нә мәрийа дьбә
Бьн бә'ре к'урә надиһар,
Wьр сӧр'а бә'ре вадьбә
Бо ә'мре хwәш, бәхтәwар.

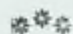
Т'әбийәт бәдәwә, дьловаи, ширьнә бе һ'әсаб,
Щарна сәр мәрийа һерс дьбә, ль wан дьбә сәбәб,

Ле әwе бәдәwийа дӧ дьла лап башqә дайә,
Шӧрәта wе жи һәма хут әwә, **кӧ һәйә.**

Иро wәрге мә вала бун,
Зозанван т'әв к'ьшйан у чун,

Ах, дьле мьни р'əбəн жи
Дуз минани wан зозана
Майə лап хькə у хали
Бона wе хəзала к уви.

Шайир машоqе баһар, т'əбиӣəтейə,
Зəрие мə к'ӧрда жи нəхше wенə,
Дьнӣа бона мьн сəрqот у п'ехасə,
Əгəр т'ӧнəбьн əw кӧлилкед хасə.

Қани мьнр'а бунə зьмзьм,
Бумə wəк симе льбудчӣа,
Т'ӧ баwар накьм əw əзьм,
Дьле мьнда һ'ьсрəта ч'ӣа.

Дьле шкəсти пе чь шаки,
Пе дьле к'е wи р'азики,
Əw к'ьнщ нинə тӧ п'инəки,
Һ'ӧба майин чаwа леки?

Гава дəсте йəкида
Qалч'ич'əка дьбиньм,
Бəрхwантийа хwə бир тиньм.

Һ' Ӧ Б

Гəлə гəр'йам, чумə щийа,
Хwəлийа дьне да бьн п'йа,
Зозан, аран əз гəр'йам,
Һ'ьлк'ьшйамə сəре ч'ийа,
Ньшкева ль wедəре
Wа мьн qəлфе qиза ди,
Бəрбь wана чум һеди.
Нава зəрие хəмьли
Мьн зəрикə башqə ди...
Зьмане wе-кӧрманщи.
Əwе бəдəwийа хwəва
Əз һ'əландьм щи бь щи,
У шəwата wи дьли
К'əтə нава ви дьли,
Р'ӧһ'е мьнда мьлмьли.
Əз һ'əйрана wи дьли,
Дьлем wева хəмьли.
Бьра гӧр'бə һ'ӧба мьн,

Бьшәwьтьм сәри, бьн,
Ле нахwәзьм йәкә дьн.

Эвар кӧ те сәр зозана,
Кӧлилк, р'ьһан, гӧл у сосьн
Аза дьбьн жь бьн п'йе мәрйа,
Бина wан хwәш бәла дьбә.
К'алина мйа, бәрх у кара,
Гьрие зар'а, qир'ин, һәwар,
Хӧлә-хӧла щәw у канйа
У шьнгина бейә наздар
Т'әвһәвбуйи ль һәр алйа
Дьбьн ә'йини һ'әзар-һ'әзар
Дәнгбеж, ашьqе эваре,
Р'ӧһ'дар у хьзмәтк'аре wе.

Лаwке мьн ширьн р'азайә, һ'ьшйар набә,
Ле аг'ьрйа мьн бәләнгазе wе чаwа бә?
Нә мьн анщах мәщал дитйә, хәwлә бумә,
Тәнгәзарьм, нә мәщалә, нә qӧдумә.
Әгәр әз qьжьке qемишийа wи нәкьм,
Жь хәwа ширьн wи р'анәкьм,
Ле гәло дьле мьн у wи лома накьн?

Гава дьһат шьнгина бе,
Мьн т'ьре дәлала мьн те.
Гава дьдит кар-хәзал тен,
Мьн т'ьре wа р'еч'а wанва
Ньһа дәлала мьне wе бе.
Гава п'әлте ә'wра сйа хwә
Давитнә бьнәт'әра знер,
Мьн дьго: "Әз һ'әйрана тәмә,
Әзе ньһа дак'әвмә жер.

Бона һ'ӧб-һ'ьсрәта бәдәwе
Дьлем буйә wәк тәйре һәwе.
Бе ду дьшәwьтьм бона wе.

Әз наси Әләгәземә,
Хәйсәте wе п'ьр'щурә'йә,
Щар һәйә ширьн дьк'әнә,
Гази зозанвана дькә,

5—1167

Ль бәр wана кōлилке хас
Р'адьхә чаwа халичә,
Wан қәбулдькә дьлһ'әwас,
Кание хwә дькә шәрбәтт'ас,
Бь щаw, канийа дәфе дьхә,
Тәйр-ту дьк'әвнә р'әqасе.
Щарна һерса we р'адьбә,
Пьр'ч'уе we дьбьн хәнщар, шур,
Ә'wре р'әш, гьран т'оп дькә,
Qәй бьруск жь дев дьбарә.

Р'ОЕ МӘР'А ДЬЛИСТ

Р'ое п'ьр' һ'ьздькьр
Тьпте бе сущ һәрщар,
Ләма жи әw мәр'а
Бьбу ә'йни һәвал.

Сьбе бәрбанге зу
We пе банга дика
Wа жь хәwа ширьн
Әм р'адькьрнә п'йа.

У т'әви ч'ьвика,
Т'әви кара, бәрха

Дьк'шанд дьбьрә дәр,
Әм дьсәкьнин бәр.

Деме хwә вәдькьр,
Qәй бь wи щур'әйи
Әм сьлав дькьрьн,
У мә һәвр'а дьлист...

Qар'ә-qар'а мә бу,
Дәрва ль һәр дәра.
Һ'эта кō эваре
Р'о жи дьчу ава.

Листькеда р'ое
Ль пьш п'әлте ә'wра
Щарна хwә вәдьшарт,
"Кр'ин„ же нәдьһат.

Фәсал у дьзива
We дина хwә дьда,
Гәло әмә бей we
Qә чаwаньн һәвр'а.

Ле гава гьлие хьраб
We жь мә дьбьһист,
Р'уе хwә дьгōһаст,
Иди нәдьлист.

Щәзае we әw бу,

Кō пе тиренща хwә
Әwе qаим дьгәст
Сәр-ч'ә'ве мә у дәст.

We ә'wьр qәй шьвдькьр,
Ль әзмин wәр дькьр,
Чаwа h'әзар т'опи
Тō hәвр'а qōр'әмишки,

Бь hерс дьр'әшанд
Тәйрок у баран,
Т'әви hәв дькьр
Зозан у аран.

Пе дәнге ә'wра
Дькьрә qар'ин,
Qәй дьгот "т'әслим,
Т'әслимбьн, т'әслим!...„

Wәхта hерса wе
Иди дадани.
Гава дьдит әм
Бәр хwә дьк'әвьн,
Wа барьшбуйи
Нав к'әскәсоре
Дьгот-"ә'длайи!„

Р'ое мәр'а дьлист...

Хәзал каре хwәва
Иди hьлнак'ьшьн
Ль сәре зьнара.
Зозанван т'ōнәнә
Иди ль wан дәра.
Ч'йае бьльнд, бани,
Манә бе бьнәли.
Гōл, кōлилк тәлйанә,
Qәй ахина wанә.
Бьлбьл qәй дьнә'льн,
Кō әw т'әне манә.

ТӘ МЬНР'А Т'Ō ГОТИӘ?

Тә мьнр'а т'ō тьштәк готйә,
Wәки дьл-h'наве мьн сотйә?
Ньзам чьма тō нахwәзи
Тьштәки хōламе хwәр'а бежи.
Ч'ә'вед тәда әз дьбиньм
h'ōба вәшарти, хәм у вәнави,
Бей we жи тō шәwат, алави.
Дьл, ч'ә'вед мә бә'сбьре hәвьн,
Ч'ар у гōмана мә hәр әwьн.
Бәхте тәмә, т'ō тьшти нәбежә,
Диндара тәва әз дьжим,

Дьле мьн бой тә һай гежә,
Наһелә йа хwә тәр'а бежьм.
Тә мьнр'а т'ӧ тьштәк готйә,
Wәки дьл-һ'ьнаве мьн сотйә?

ӘЛӘГӘЗ

Тӧ бешика мьни Әләгәз,
П'ашла тәда мәзьнбумә әз.

Т'әбийәте хәмле хwә дайә тә,
У кьрйә щьнәта р'ӧһ'е мә.

Тӧ али, сьпи, шини у гәвәз,
У шайири бе ԛәләм, к'аг'әз.

К'ӧбар сәкьнин бәр мә бемьнәт,
Тӧ хәмла хwәва чаwа щьнәт.

Тӧ зә'ф һ'әлали у бинсьвьк,
Бәр дьле мьн wәк хәзнә у мьлк'.

К'ьламе тә зәлальн, фә'мдар,
Р'әһ'ма дьлайи, сьт'ар у ч'ар.

Пешийа нәр'астие мьжи, думан,
Тӧ бьруски, тәйрок у т'офан,

Ле бой һ'әлалие баг'и у р'әз,
Хәйсәте тәва мәзьнбумә әз.

Мьн бал тә дьдит хәw у р'әһ'әти,
Чаwа жь дйа хwәйә р'әһ'мәти.

Дә вәкә п'ашла хwә, Әләгәз,
Дьлwәстиайи темә бал тә әз.

Тӧ бешинга мьни, Әләгәз,
П'ашла тәда мәзьнбумә әз.

ДЬНЙА ЙА МЬНӘ

Әз дәwләтимә, йәки бәрбьч'ә'в,
Дӧр'е мьн у wенә һив у тә'в.
Хӧлә-хӧла аве канийа
Ԛәй хәбәрдана йара мьнә
У әз wева дьбьм һ'ьжмәк'ар.
Шьнгина бае хwәши наздар
Ԛәй р'амусана йара мьнә.
Әw бәрфа ч'йа ӧса ԛәрԛаш,
Ԛәй синг у бәре йара мьнә,
Әз ле гиро, йәки сәрхwәш;
Кӧлилке wьр льбасе wенә,
Һ'әму р'әнге хwәсти жи ленә.
Мьжа зьрав жер'а хелийә,

Ԛ'әскәсора һ'әвтр'әнг к'ӧфийа ԝе,
Мерге кӧлилка, гәли у ч'йа
Шькәвте мәзьн, вьк у вала
Ԛәй бона мә к'очкә у сәра,
Ԛәй мала мьнә, мала ә'сли;
Әз зә'ве т'әбийәте у ч'йамә.
Ԝьр зәԝьщимә бь ә'дәти,
Һив жи мәр'а шәмданә, ч'ьра
Бона р'ожед ог'ьрме гьран
Бьруск мәр'а т'оп, щәбьрханә,
Дәлала хԝәсти п'ашьла мьнданә,
Тәйр у туе ԝедәре-сазбәнде мә,
П'әр', баске ԝана мәр'а дәфә.
Әмьн бук у зә'ве т'әбийәте,
Бьһара р'әнгин бона мә те.

ДӦ БЬРА

(Зарготьна щма'әте)

Һәбун-т'ӧнәбун... дӧ бьре һ'әлал,
Әԝе тә барьш, һәвр'а щан-ԛӧрбан,
Аԛьльн, т'ьме гӧр'а һәвданьн,
Ԛәдре һәв заньн, һәв дьһевшиньн.
У ԝа те ԝә'де ԝани зәԝаще,
Бь ԛәйде дьне дьзәԝьщьн әԝ,
Мәщбурьн бьжин һәрчар т'әви һәв,
Нава маләке, бәр агьрәки.
Ле тәләбәхтер'а тӧ ԝәрә ижа

Йолә нәдьчун һ'әрдӧ жьн һәвр'а,
Һәвр'а дьк'әвьн т'ьме һ'ӧщәте
У һәрр'о дәйге шәр'-дә'ԝа ԝан те.
Хәбата бьра-щот у щотк'ари,
Дәсти жьна кәр'ьн у стӧхар.
Жь шәр'е жьна бьра т'аԝнакьн.
Һәбуна хԝә п'арәвәдькьн,
Илащбьр'и жь һәв щьһе дьбьн.
Бьра һ'әйра һәвданьн һәр щар
Ле жьне ԝана, чаԝа гӧре һар.
Те ԝәхта нандьруне, бедәре
У гава ль вьра т'ӧ кәс наминә.
Бьре мәзьн е бьч'ук бир тинә:
"Бьре мьн һе щаһьлә, нәзан,
Әз һьнәки зедәкьм р'ьсԛе ԝан".
Гӧрза сәр п'ара бьре датинә...
Ле е ч'ук жи ԝа дьфькьрә:
"Зар'е ԝи зә'фьн, жьнә к'афьрә,
Әв гӧрз жи жер'а эп'ещә к'арә".
Чәнд гӧрза датинә сәр п'арта бьре,
Бь дьләки р'әһ'әт әԝ дьчә мале.
Ӧса чәнд щара һәвдӧ бир тиньн,
Ле ԛәт һаж сӧр'а һәв ниньн.
Щарәке жи әԝ һәвдӧ навиньн,
Гава гӧрз датиньн сәр лода һәв,
Гӧрз һәԝеда к'ьвш дьбьн бәр ч'ә'в.
Бьра р'асти һәв тен, һәв һ'әмез дькьн,
Һәвр'а ша дьбьн у т'ер дьк'әньн.

МЬQАМЕ ЩМАӘ'ТЕ

Дә йар ԝәрә, әз хәрибьм,
Әз хәрибе нә ль вьрьм,
К'әсиб һатьм, бумә бәнги,
Әз һ'әйрана тә ԝи дәнги.
Ле, ле, ле, ле...

Ах, дьле мьн налә-налә,
Т'ӧ кәсәки наһелә балә,
Бьн п'әр'дейә, кәс набинә,
Гәло чь сәре мьн тинә...
Ле, ле, ле, ле ..

Эт'им майи, бе һ'әсп, пәза,
К'ане һәспе тәйи бәзә?
Дьле мьн баqә гӧле бинә,
Лаԝьк иае бине бьк'шинә,
Дә ло, ло, ло, тӧ хәрибо...

Гӧнде мәда чь гәлинә,
Чардоре гӧнд ч'ә'вканинә.

Ԝаԝарийа тә бьла һәба,
Кани сәба гьшка нинә.
Ло, ло, ле, ло.

Тӧ һӧрмийа жь хас һӧрмийани,
Тӧ какьла зәр гузани,
Тӧ мәлһ'әма qәнщ дьлани,
Тӧ һьн гӧли, һьн р'ьһ'ани.
Ле, ле, ле, ле...

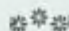
Сурәте тә һива зәрә,
Р'амусанә һе ԝе сәрә,
Тә ч'ә'вр'әше, һ'әба тьри,
Шване хәриб һат тӧ бьри,
Ах дә ле, ле дьло, р'әбәно...

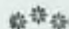
Ло, ло, ло, ло...
Дьло р'әбәно,
Qизе щане, әмә щотьн,
Кани, сосьн у кәвоткьн,
Ах, бина ван гӧл, сосьна
Чардоре мә ԝе әм сотьн,
Дә ло, ло, дьло эт'нмо...

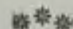
Ло, ло, ло, ло...
Дьло р'əбəне.
Һива гӧнде мə дəрк'əтӥə,
Чардоре гӧнд һивəк зəрə,
Һа дьзвьр'ə у ԝе шəве
Qорьх гьртьн, данə бəрə.

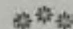
Һив чу ава, кӧ вəгəр'ə,
Ле дьле мьн ə'вде хӧде
Ньзам чьма, мə'ни чьӥə,
Ԝа хəндӥə, вəнагəр'ə,
Дə ло, ло, ло, ло.

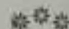
Алие Əлəдаг'е мьжə,
Qəй тəйрокə ԝьр дьр'ьжə,
Ԝьра дайка мьн дьгьри,
Һ'əйра мьнда кəр' у гежə,
Ло, ло, ло, ло.

Ах ль сəре Əлəдаг'е
Микə хəриб ԝа дькӧлə,
Зəлул-зəлул һа дьналə,
Һьн дькӧлə, һьн дьк'алə,
Дə ло, ло, ло,
Дьло, хəрибо.

Мӥа гeж бəрха хԝə дьгəр'ə,
Ԝа гəлики к'ур пьшбəрə.
Бəрх сəкьнӥə һ'афа гели,
Ньзанə чь ԝе бе сери.
Ло, ло, ло, ло...

Əз хəрибьм, ах хəрибьм,
Дьбə хəрибиеда бьмрьм,
Т'ӧ кəс т'ӧнə мьнр'а бежə
— Нə дайка тə бо тə гежə?
Лə ло, ло, ло...

Хорте к'әсиб, лаwке дәлал,
Чардоре мьн гәли, нәwал,
Әз дьһ'әльм, тō ньзани,
Wәрә дәрхә жь ви һ'али.

Дә һерс нәбә, мьнр'а бежә,
Жь р'ōһ'е мьн бәләнгази
Дьле қьжьк, р'ут у тә'зи,
Бьриндаро, чь дьхwәзи?

Qизе, щане
Wәллә р'ьсqе тәйә кōлав,
У хwәйе тә-лаwке шьван;
Ль тә гьртйә агьр, алав,
Мьн qәлнайә һьм нан, һьм ав.

Хорто, qōрба,
Тō дәwләтие нәкә мә'нә,

Илаща мьн иди т'ōнә,
Дьл щан, тō мьн нәкә пирьк.
Хорт дьбиньм, дьбьм qизьк.

Ах зозан, сәд щар зозан,
Һ'әрсал тәр'а дьбьм меван:
Меване мьн ньзам чьма
Т'ō шәвәке бал мьн нәма.
Wа бәнгийа мьн ә'вда хōде
Мина к'ьнще хас у qōмаш
Wе бьр'ьзьн нава тер'а
Ньзам к'ер'а.

Дьле мьн qәй е мьн нинә,
Бәжна лаwьк кō дьбинә,
Qальбе мьнда кōл-бьринә.
Дәрде дьле мьн фәqире
Wа гәлә, гәлә гьранә,
Баwаркьн, ангори баре
Бист у шәш дәванә,
Һәрче дәрде дьл нәдитйә,
Әwи т'ьре һе сьвькә.

***

Дə тӧ wəрə, лаwке дəлал,
Баwəр нəкə һ'əму кəси,
Мина канийа лап авзəлал,
Əз йа тəмə, wəк'ил нəвси.

***

Ах, һ'ӧба мьн лап агьрə,
Тəндурəкə гəлə гӧр'ə,
Qəй гьрька əз ле дьдьм,
Т'ӧ гьрькəк ле нагьрə.

***

Дьло, щано, əз дьхwəзьм
Т'əв мьн шаби хwəр'а һ'əрт'ьм,
Бь к'ефа хwə бехоф, аза,
Һа бьр'əви пəй хəзала.

***

Дьле мə'рум, жь мьн нəтьрс,
П'ашла хортда те бехофби,
Wедəрейə бəнгийа хальс,
Жь мьн иди тӧ нар'əви.

***

Дьло, бьра һəма шəвəк
Мəри п'ашла щанке хwəбə,

Жь wьр шунда щə'ньм у гор',
Ло чь дьбə, бьра бьбə,
Мьрне wеда ид чь һəйə?..

***

Дьле мə'рьм, дьле пə'ти,
Wə'де зер'ин ӧнда нəкə,
Зу к'аре р'əва хwəкə.

ПОЭМ

СҺ'ИД

Алийне Игьрдаг'а бльнд wи бәри,
Сәр синоре Иране у Р'оме
Һәнә ч'йа, кани, кöлилк у гәли.
Жь wана бәржер-шәһәре Урмие.
Гöһдарикьн, мьр'а бьвнә һәвал,
Әзе wә бь гьлйе Тәйаре кал
Бьвьм нав гәлйа у сәрә ч'йа
У нишандьм брина дьле гöндийа.
Wәхте ч'ә'ве мьн гöндийа к'әт,
Мәлулти р'уньшт сәр дьле мьда,
Мина панза р'озгәрәкә кьн
Швантийа мьн һатә бира мьн.
Әз wә навьм нав баг'е гöла,
У вәнакьм һ'ьзкьрьна дьла,
Әзе wә бьвьм ч'йа, нава гöндйа,
Гәло чь дьвежьн дәрһәqа хwәда?
Гьли дәрһәqа се мәрйаданьи:

Сһ'иде кöрманщ, Хәбите фарьз;
Әw һ'әрдö жи шван, һәвале һәвьн.
Е дьне—Qöр'ание т'öщар—фарьз.

I

Р'ое шәwq дьда жь орт'а ә'змин,
Сйа мә сәр һ'әспа нәдк'әт ә'рде,
Иди wәстйа бун жь һ'әспа у зин,
Ле сәр һ'әспа т'ö хәwа к'е те?
Кöлилке сәр р'е р'әнг-р'әнги у хас,
Әм пәйа дьбун у дьбунә нас.
Ава канийа бь дәнгәки хwәш
Кöлилкар'а к'әтьбу гöлаш.
Баки һеньк дора мә дьбәзийа,
Мәрьв ньзанбу к'öда дьләзийа.
Әм чәнд һәвал бун, сйари у пәйа,
Иранеда бльнд бун сәре wан ч'йа.
Әм чаwа к'ьвш бун, гöнди жи т'оп' бун,
Бь дьләки хwәш незики мә бун.
Әм хwәр'а р'уньштьн нав кöлилка,
Чарьнкале мә чаир у чиман.
Жь мә һьнәки дур, сәр чәнд гава,
Хwәш дьһат дәнге ава канийа.
Дурва дәнге блуре хwәш дьһат.
Жь дәнге блуре мәлулти дьбари.
Бае свьк жи дәнг бәрбь мә дани,
Мәри т'ьре дьгрйан гöнди у кани,
Кö дьжйан нав ә'мре р'әши тари.
Тәйаре әхтийар жь мә пьрси:

— Дьхwәзьн гази wи шваникьм?
Wә'дәки кьнда әw блурван һат,
Сәкьни бәр мә бь дьләки ша,

Бь ә'ширәти wи сьлав да мә,
Һатьна мә qәбулкьр сәр ч'ә'ва,
Мина знарәки щийе хwәда ма.
Шьване щаһьл к'оме wи qот бу,
Ч'ә'вр'әш, бәдәw у бәжнбльнд бу,
Е Сһ'ид дьнһер'и, дьма һ'ьжмәк'ар,
Шькле wи бәр ч'ә'ве мьн начә т'ӧщар.
Гӧндийа готьн кӧ бьлурехә,
Дәрде гьран жь wана дурхә.
Әwи ледьхьст бь мәлу.: и,
Қ'ьлам дьстьра бь зәл:/ли.
Һәр к'ламәк әwи дьгот,
Дьл у һ'ьнаве мәрийа дьсот.
Wә'дәки шунда мә т'ьре ч'йа һьлшйан.
Пәзе бьлурван бәрбь мә к'ьшйан.
Бьлурван кӧ дит, qәйдә гӧһаст зу,
Нери щида сәкьнин, пәз жи ду.
Паше һеди-һеди пашда чун.
Тәйар бьлурван ньһер'и дьлша, к'ӧбар,
У вьр р'испие мәйи маqул у херхаз
Шьване пьспорр'а әм кьрьнә нас:
— Әв бьлурван, наве wи Сһ'идә;
У хwә жи дәнгбеже эла мәйә,
Қ'ьламстранеда дьлшәwьтйә,
Гьлийе wи хwәстьна мә зудайә.

Сһ'иде мә ә'йни тәйре ч'йайә,
Әw мина базе бе п'әр'ә,
Ль ч'йа у банйа дьгәр'ә,
Сәр знара, р'әх канийа.
Чь бежьм мевана мә маqулр'а?
Сһ'ид шьванәки ль сәр хwәйә,
Бьлура wи т'ьме сәр левейә,
Қӧлаве кал у бава сәр мьла,
Һәвана нан ль сәр пьшта wийә,
Қәри жи ӧса һини wи буйә,
Һәргав, т'ьме чардоре wийә.

II

— Меване әзиз, р'аст wәр'а бежьм,
Әм һ'але нивмьри дьжин ван дәра,
Жь һәбуна хwә дьминьн тьма,
Пә'рийе ширьн дәве хwә дьбр'ьн,
Ч'ә'вньһер'йа панзе дьмчньн.
К'әсибти п'есира мә бәрнадә,
Нә жи кӧл у дәрд мәщале дьдә,
Анщах әм дькьн ә'бура зар'а
Мьqабьли нәйара у гӧра.
Звьстана чәтьн кӧ те сәр wара,
Әм дьбьн чаwа даре бьн хьзәра.
Қемасйе мә жи qаси бә'ра,
У мә дьхәнqиньн һ'әму дәра.
Чьqа тәнгасие вәр'едькьн,

П'есира хwә жь wе хлас накьн.
Мьн ә'мре хwә п'аки дәрбазнәкьр,
Гәлә мәрийар'а жи бумә щинар,
Ч'ә'ве гьшкада т'ьжи хәм, хьйал,
Ахин у шәр'е дьле wана дит.
Һәми зар'оти, хортти у калти
Һәв щӧдә нәкьр у пе нәһ'әсйам
Чаwа дәрбаз бун у дәрбаз дьбьн,
Ле пәй wанр'а незик дьбә мьрьн.
Жь хәрще диwане әм ч'ә'втьрсьн,
Һ'але мә жи т'ӧ щара напьрсьн.
Вьра т'ӧ кәс т'ӧнә мә бир бинә,
Бьньһер'ә у брине мә бьщәбринә,
Хwәндьн у ньвисар т'ӧнә нав мәда...
Тәйар глийе хwә пешда дьбьр,
Гәләк готьн qьсә дькьр:
— Мәсәлә, әм һьлдьн Сһ'иде мә,
Һәбуна щамери чь кӧ һәйә,
Т'әмамийа хwәва гьшк бәр ч'ә'вә:
Гӧһдрежәк, си пәз у кавр',
Әw блура дест, у дӧ сәе дьр'.
Бьра бьбахшинә Сһ'иде мә,
Сәрһатикә wи әз кьн бежмә wә:
Чәнд сала бәре гли qәwьмйә,
Р'ожәке паизе саи у зә'ф хwәш,
Һьнә гӧнди бь сәрк'арйа Қ'әләш,
Һе ниве шәве, гӧнди р'азайи,
Мина дике нишәв кьрнә гази.

Лаwке гӧнде мә жь к'ома Қ'әләш
Т'оп'и сәр һәв бун кӧ һәр'нә шәһәр.
Ниви мәлул, ниви жи ша дьбун,
Дьле һьнәка жи qә вәнәдьбу.
Қ'ӧлфәт у зар'о ль дора wана,
Һәр йәки наве т'әмики дьда,
Дьwәк'ьландьн кемасие мале:
Пьтьк, нәфт, шәкьр у щер'е аве.
Һәр йәки хwәр'а дьбьр пәз, бьзьн,
Га, һәсп, ч'еләк, пәнер, р'ун, һьри,
Чь кӧ wана жь дәве хwә бьр'и.
Сһ'ид жи к'әтә нава wе к'оме,
Әwи хwәр'а дьбьр дәһ ми wе дәме.
Гӧман-ә'бура зар'айә сале,
Бәре хwә дана бәрбь Урмие.
Қ'ома Қ'әләш дӧ шәв-р'о р'е чу.
Шәва ә'wьл тари-таристан бу,
Шәва дӧда баран wан бари,
Щарәкева шьл бун пәз у мәри;
У р'ожа сьсйа, незики ә'сре,
Wәстиайи, нава худане, то'зе.
Әw дак'әтьнә соqаqа Урмие.
Сһ'ид бһистьбу, кӧ к'ьриве wан
Мала хwәва ль Урмйе дьма.
К'ьривәки баш, к'риве кал-бава,
Дәри вәкьри бәр һ'әму мәрийа,
Ле нас нәдькьр әwи мала wи.

Т'ьжи п'әрчә бун дьк'ане Урмие,

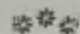
Гьшк мале инглис, мале амьркан,
Т'öщара дöр'ути п'əйе wан дьдан;
Пе wе һəбуна wəлатед дьне
Хwə хəмьландьбу шəһəре Урмие.
Һəбун мəри нава ве к'оме,
Кö щара ə'wльн һатьбун бажер,
Нəдибун Урмйа "т'ьжи у т'ер„
Əwана т'ьре мəрийе wедəре
Гьшк жи баш дьжин, ч'ə'вт'ерьн, р'ази.
Ch'ид чардоре хwə дньһер'и,
Дьк'ане т'оп-т'ьжи, əшийе лодкьри,
Ле wəрə бьнһер', кəси нəдк'ьр'и.

Т'öщарəк чаwа мəрики сəрхwəш,
Wəхта соqаqе wи дит мие qəрqаш,
Нəр'əһ'əт бу, ле хwə зу зəвткьр,
Паше фькьри, пива у бьр'и,
Нетəк qьраркьр у ... р'ек хwəр'а ди.
Гəрəке бежьм, Qöрание т'öщар,
Змане кöрманщи заньбу зə'ф баш,
Змане т'öщара жи һəми дьһа баш,
Зə'ф дəрəw дькьрьн əwи һəр щар,
Заре хwəш девда, ле бь хwə ə'йни мə'р.
Qöрани тəлйайи дьчу пəй к'оме...
Мəрие к'оме бльнд наве һəв дьдан,
Наве хwə у е нəфəре мале дьдан,
Наве Ch'ид, е кöр', бав, жьне,
Чəнд щара һатə wəк'ьландьне.

Əw к'ома гöндийа, к'ома сəре ч'йа,
Бəрбь к'арвансаре һьлдьк'шийа,
Ch'ид бəр дьк'анəке хwəр'а сəкьни,
Нəфəре мале һатнə бəр ч'ə'ве wи,
Фькра хwəда һ'əму тьшт бьжарт, к'ьр'и.
Wəхте Ch'иде мə сəкьни бу,
Qöрани бь лəз незики wи бу,
Əwи дьлəки дöр'у у фелбаз,
Wи щур'əйи хwə Ch'идр'а кьрə нас:
— Сəлам Ch'ид, тö сəр ч'ə'ва һати!
Чаwанə Шамле ч'ук? дьбем бьрати,
Пəй мьрьна к'риве Һ'əсəнра тö нəһати.
Чь дьки, дьфькьри, тö дöдьли?
К'əрəмкə, к'риво, əм һəр'нə мал...
Ch'ид щийе хwəда ə'щебмайи мə,
"Гəло к'е дитьбу ə'щеба һа?
Ньзанбу əw хəwнə, йан р'астийə,
Дьбə к'ьриве кал-бавайə, кö һайə,
Занə наве нəфəре мала мə?„
Гəло тö к'ейи? Əз тə наснакьм,
К'əрəмкə мьнр'а бежə, тö к'ейи?
— Əз к'риве Һ'əсəне р'əһ'мəтимə,
У наве мьн жи Мəһ'мəд аг'айə.
Wəхте баве хwəр'а һатьбуи вьра,
Пенщсали т'öнəбуи тö ə'мьрва.
К'əрəмкə к'риве мьн, к'əрəмкə мал,
Наве кал у бава ль тə һ'əлал!

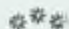
— Əw qəзйайə, йан бəхтə, кö һəйə?
Чь мəрики п'акə, йəки р'əһ'мə.
Wи дьнһер'и к'оме, р'уйе аг'е,
Ньзанбу чь щабе бьдə т'öщар.
Qöрани нета Ch'ид пе һ'ьсийа,
Лазьмбу дьлк'ьр'ин пе фəн у гьлийа,
Кö һе дур нəчуйə к'öма wана.
К'ьнще хас ле, дьране wи гьшк зер',
Гöстил, мьштька к'арубар, qöт'йа зер'.
Qöт'йа т'ьт'уне йа зер' wи вəкьр
У бь фəсал дрежи Ch'ид кьр.
Щьг'ара хwə п'ечанд, qöлап да,
У щаба Qорани əwи һа да:
— Т'əглифйа тə əз р'азимə, аг'а,
Һəвалар'а əм һатьнə вра,
Мə хwəр'а анйə чəнд пəз, дəwəр,
Əме һəр'ьн к'əрвансəра шəһəр.
— К'риво, тö чь дьбежи, əва нəбу,
На, анщах һати шəһəре мə,
Əз гəлə шамə бо дитьна тə,
Һатьнə тə, к'рив, сəр ч'əве мьн,
Чьма хwə һ'əсаб дьки йəки дьн?
— Ахьр т'əне нəһатмə вьра,
Пəз чаwа бьһельм, Мəһ'мəд аг'а,
Сəре тə бьла саг'бə мəр'а,
Йан на, чь чəтьнə һатьна мьнр'а?
— Һе баш, кö тə пəз анйə хwəр'а,
Зани, пəз баш дьч'ерə эвара,

Баг'да бьра бьч'ерьн əw хwəр'а.
Тəр'а бьфрошьм qимəте зер'а.
Ch'ид к'əнйа, сьмеле хwə бада;
— Бьра öсабə, гьлие тə бə,
Əз бир накьм к'ривтйа бавед мə,
Шамə бьвьм меване мала wə,
У чу пəй к'оме пəзе хwə бинə.
Qорани жь к'оме хwə вəшарт,
Т'ьзбйе к'арубар жь щаба хwə дəрхьст,
Дöакьр, мори чəнд щара жьмарт,
Дьлләрьзи т'ьлйе хwə wан хьст:
— Хер, шəр', хöде, хер... хöде.
Əwи хwə жи хапанд ль ведəре.

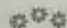
Бəр ч'əве Qöрани дəһ мийе qəрqаш
Əw һ'əсаб бун һəр йəк ч'елəкəкə баш,
Зə'ф ша бу, дəсте хwə дани пьшт хwə,
Ch'ид у пəз льванд бəрбь мала хwə.
Ле соqаqе Урмие к'öта надьбун,
Соqаqе харомар пəй һəв вəдьбун.
— Һе гəлə майə, к'риве Мəһ'мəд?
— На, һндьк майə,— щаб дьда "Мəһ'мəд„
Чаwа файтончи, шофер дəнг дьда.
Ch'ид жь пез дəсте хwə бəр'дьда.
Һəр пəзəк алики дьр'əвийа,
Ch'иде мə дьма ылащбə'н.

Гава машинэ соqаqе тэнгда
Ньшкева дьhатнэ р'асти wана,
Пэз к'уви дьбун, дьк'этнэ мала,
Ch'ид т'эвhэвбуйи дьк'эт пэй wана.

Qорани пе чакуче сэр дери
Дэри к'öта, wэки бен вэкьн,
Кö Ch'ид у пез бьвьн щиwаркьн.
Wэ'дэки кьнда дэри вэбу,
Йа вэкьр—жьна Qорани бу;
Жьнэкэ т'ьжи у сэрхwэ бу,
Ч'э'в к'öта ч'э'ве мере хwэ.
— Ћь, жьньк, эгэр тэ нас кьр, к'ейэ?
Wэки бежи к'ейэ мевaне мэ,
Эз Мэh'мэдьм, тö жи Судабэ,
"Судабе„ фэ'мкьр нета мере хwэ,
К'эний̈а, т'ьли бьр бэр щеника хwэ:
— Сьфэтва насэ, ле найньм бира хwэ.
Qорани чаwа наве хwэ гöhаст,
Дэwса Qорани дани Мэh'мэд,
Наве жьна хwэ жи эwи гöhаст,
Кö öндабйа наве wанайэ р'аст.
— К'öре Ћ'эсэне мэй р'эh'мэтийэ,
Гö зани эw к'риве кал-бавайэ,
Мьн чаwа дит, пер'а-пер'а нас кьр,
Хöде жи к'ривтйа мэ öнда нэкьр.

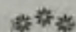
— Эw сэр ч'э'ва hатйэ, эз зэ'ф шамэ,
Иро шунда эw жи к'риве мэйэ,
Шькле Ћ'эсэне р'эh'мэти лейэ,
Мэри т'ьре hэма эwэ, кö hэйэ,
Р'эh'ма хöде ль мьрийе wэ бэ,
Жь wэ зэ'ф разимэ, Мэh'мэд аг'а,
Ћ'элала к'риве мьн, ханум Судабэ,
К'ривтйа мэ жь иро хöдедабэ.
— Зу бькэ Судабэ, тö нэсэкьнэ,
К'риве Ch'ид wэстйай у бр'чийэ,
Ћэр'э нан у хwэрьне hазьркэ,
Лайиqи к'риве хwэ т'эглифкэ.

Qорани хайе баг', бостан бу.
Дaре нав бег' хwэ хэмьландьбун,
Чь эмиш жи тэ бьхwэста, hэбун,
У дар бьн гранйе хар дьбун.
Нава бег'да щэwэкэ мэзьн hэбу,
Сэр щэwe Ch'ид пэзе хwэ т'ер ав да,
Т'эви Qорани пэз кьрнэ т'эwле,
Гиhа данин бэр пез, чунэ мале.
Ћ'эрдö к'рив жи сэкьнин сэр балконе:
— К'эрэмкэ, к'эрэмкэ р'уне, к'риво,
Нэ тö wэстийай, п'эр'ьтий иро,
Qорани гази жьна хwэ кьр;
— Судабэ, зу wэрэ, эм бьр'чинэ,

Т'әхтә мәр'а зу һазькә,
Судабә һат, ч'ә'в ль мер qӧр'ч'анд:
— На, wәлә әва нәбу, Мәһ'мәд,
Тә хwәр'а п'алдайә ль сәр т'әхт,
Меван жи сәр ә'р'де нәр'әһ'әт.
К'риве Сһ'ид, р'уне щәм к'риве хwә,
Мала мә һ'әсәбкә мала хwә,
У чарьхе хwә бехә, бемә'нә,
Льнге тә бьшо жьна к'риве тә.
Бона льнгшуштьне Сһ'ид сор бу,
Әв жер'а пьрсәкә зә'ф чәтьн бу.
Жь фела wана әwи баwаркьр,
У жь нав хwәда һа фькьри:
— Wәлә нәбу, изьне надмә хwә,
Әз шьванәки сәрә ч'йемә,
Щамера бона хатре баве мьн
Һ'ӧрмәтәк лапә зедә данә мьн.
Т'ьлийе wе лайиqи маqуланә,
Нә кӧ бона мәрийе нот'ла мьнә
— Зә'ф разимә, сәр ә'рде р'әһ'әтә,
!Шуштьна льнга..., әзе хwә бьшом
Qӧрание т'ӧщар бь qәрф wа го:
— Әм жи ә'ширьн, ә'ширьн иро,
Тӧ чь дьбежи, нәп'акә мәр'а,
Qә вәнәк'ьшә жь qәйде һар'а.
Чәнд дәqа шунда Сһ'ид р'абу чу.
Баг'е Qӧрани бәр ч'ә'в нәдьчу,
К'еләка щәwе сәр чимәки р'уньшт,

Әwи сәр-ч'ә'в у льнге хwә р'ьнд шушт,
Һьжмәк'ар дьнһер'и баг' у шәwе,
Шашмайи бубу жь wе бәдәwие,
Нәдьхwәст дурк'әта жь баг' у аве.
Qӧрани дит кӧ Сһ'ид әглә бу,
Бь мә'дәкьри жь щийе хwә р'абу,
Сәкьни бәр балконе, дәнг да wи:
— К'риве Сһ'ид, на тӧ qӧдум к'әти,
Дә зу бькә wәрә, чь тә qәwьми?
Тӧ бьрчии ахьр, ӧса нәбу,
Нан зува һазьрә, харьн сар бу.

Сһ'ид wәхте һатә һӧндӧр', шаш ма,
Т'әхтә анщах сәкьни бу сәр льнга:
Эмиш:— һ'ьнар' тьри, сев у һӧрме,
П'ьлаw, сәрда т'ьжи к'ьшмиш у хӧрмә.
Сһ'ид мьле хwә һьлк'шандә жор,
Харьн дәст пекьр бь иштәки зор.
Жь харьна ӧса т'әмьз у баш,
Әwи нәдьхwәст иди хwә бьдә паш,
Жь wи иштәи у харьна Сһ'ид,
Qӧрани мәщала хwә нәдьдит.
Сһ'ид пе нане лош дәве хwә т'әмьз кьр,
Әwи Qӧранир'а wа гьли кьр:
— Жь ч'йае бьльнд щие дур нәчумә,
Ле заньм т'әне дьлсахи дьминә,

Дьлсахи тьште к'р'ине нинә;
Әw ә'йни мәр'а мәсәб у динә.
Һәр мәрийар'а т'әмьзайи дьминә.
Qöрани дьле хwәда Ch'ид к'әнийа.
"Wәрә бьньһер'ә ахрийа мьн у wи,
Дьхwәзә хwәр'а текә мерани,
Дәрса т'әмзайе дьдә **Qöрани.**
Тöе паше бьзанби к'ижанә баш,
Харна п'ьлаw, сәр к'ьшмиш, нане лош,
Йане әw дьлхасйа тәйә бош?
Wәлә тö наби хwәйе мийе qәрqаш.
Әw змане кö ньһа ль тәйә,
Пе wи те бежи Qöрани к'ийә„.

Пәй хwәрьне Ch'ид чу нава баг'чә,
Гәлә wә'дә гәр'йа, доре даре алучә,
Щие баш бьжарт бьн дара шәвт'алие
Йа хwә хәмландьбу пе эмише шайе,
Чаwа дара дә'wате, йа бук-зә'ве,
Qәй хwә хәмьландийә бона мәрийа,
Әw бьн we даре р'әһ'әт хwәр'а п'алда.
Жь эмише гран ч'ьqе дара бунә хар,
Тьжи сев, алучә, һöрме, һ'ьнар,
Гьшк дардакьри, чаwа к'арубар,
Ch'ид жь wана мабу һ'ьжмәк'ар,
Фькрада эмиш бәрәвдькьрьн,

Эмише баш, бона Шамьле хwә,
Т'ьжи дькьр п'ашьл у щебе хwә,
У йәко-йәко дьда ә'зизе хwә.
Шамьл жи дьхwәр, пер'а дьк'әнийа,
Сурәт ле сор, мина wан шәвт'әлийа.
Ch'ид фькра хwәда дöшöрмиш дьбу:
Әw жь чьйә, кö тьште һа дьбә?
Жь хwәлие эмише һа чедьбә,
Чьр'а щәм мә жи тьште һа т'öнә?
Чьма әм навежьн. хwә гöнә нинә?
Ch'ид т'ьре һәма әвә щьнәт.
На щәм мә т'ьжи кöлилкьн бинхwәш,
Ава зәлалә у сар. хwәлийа р'әш,
Әгәр әм гöндда дара бавежьн,
Даре эмиша щәм мә һе we башбьн,
Р'әнге wана жи е кöлилкабьн,
Зар' жь эмиш һ'әрт'ьм we т'ербьн.
Зар'е шәһәрда дьчьнә мәк'т'әба,
Башqә готи, зар'е дәwләмәнда,
К'ьнще т'әзә wан, к'öбар у дьлша,
Һин дьбьн гьлйе баш, öлма.
Ле зар'е мә һ'әрт'ьм бьн п'йа, к'öлма,
Шәв-р'о нав тәнгасие у зöлма.
Баш дьбу зар'е мә бьчуна мәк'т'әба,
Шамьл р'уньшта к'еләка мьн,
Т'әви һәв нав баг'әки һа мәзьн,
Qöрманщи к'теб бьхwәнда,
Әз жи шабума ль дьле хwәда.

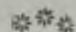
7—1167

Сh'иде мә фькрава гәлә дур чу,
Ле ньшкева бь ләз жь щи р'абу,
Бир ани к'әрвансәрә, һәвал,
Qьрар кьр сәрики бьдә wан,
Зу вәгәр'ә бе р'азе, р'әһ'әтбә,
Wәки һәвала пашда нәк'әвә.

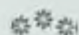
Әw эмише к'әтьбун бьн дара,
Судабә зу т'опкьр жь wан дәра,
Зәмбиләкә мәзьн әwе т'жи кьр,
У меване мале һа т'әглиф кьр:
— К'риве Сһ'ид, ви эмиши һьлдә,
Бьвә т'әглифкә тö һәвале хwә.
Бьзанбьн жь маләкә т'ер дьчи,
Ле нә жь маләкә к'әсибә бьр'чи.
Сһ'ид дьләки ша зәмбил һьлда,
Һеди-һеди чу бәрбь һәвала.
Соqаqе Урмиеда зар'е бьр'чи,
Дәсте хwә дьреж дькьрьн бәрбь wи,
Әwи жи т'ö тьмайи нәдькьр,
У эмиш сәр wана п'арәвәдькьр.
Һәвале хwә дит бь пьрс у пьрсйар,
Хwәр'а хәбәр дан мина һ'әрщар.
Иди дәрәнг бу, шәвәкә тари,
Сһ'ид зәмбил дестда зу вәгәр'йа

Бәрбь мала Мәһ'мәде к'ьрив,
Ле нькарьбу бьдита мала wи.
Wәхте жь мал чу, зәмбиле т'жи дестда,
Пьрскьрьна к'әрвансәре мәщал нәда,
Қö п'аки бира хwәда хwәйкьра,
Бзанбийа әw мал, к'едәре дьма,
У әw т'ьме дьгәр'йа хафлqәда,
Ле т'ö кәси сальхе Мәһ'мәд нәдьда.
— Әw Мәһ'мәд аг'а к'едәре дьжи,
Хwәйе баг'ә, Судабә жи жьна wи?
Ле т'ö кәси нькарбу щаб бьда wи.
Һ'әта ниве шәве әw гәр'ийа,
Нав соqаqе бажаре Урмиеда,
Наве Мәһ'мәд у жьне дьда.
Wәстийа, льнг пер'а нәдьчун иди,
Әw зәмбила вала һ'эмезкьри,
Соqаqеда р'уньшт у фькьри.
Әwи öндакьрбу мала Qöрани...

Чаwа сьвә вәбу, Сһ'ид зәмбил һьлда,
Диса к'әтә нава соqаqада.
Ньшкева сәкьни бәр дәрики,
Баш ле ньһер'и дәрие соркьри,
У бь дьләки ша дәри к'öта.
Мәри т'ьре кәс т'öнәбу малда.
Qöрани к'ьнще хwә гöһастьбу.

Ch'ид шарәкава әw нас нәкьр,
Qӧрани чаwа дәве хwә вәкьр,
Ch'ид пер'а-пер'а әw наскьр,
У бь щур'әки һерс Ch'ид пьрскьр:
— Дәри чьр'а дьк'ӧти, чь дьхwәзи?
— Әзьм, к'риве Мәһ'мәд, әз, Ch'идьм...
— Баш, Ch'иди, ле тӧ чь дьхwәзи?
— Чаwа чь дьхwәзьм, һатьмә мале.
— Тӧ к'ийи? Бона чь һати мале?
-- Нә Ch'идьм, мие мьн щәм тәнә?
— Ньзаньм әв бәйанийе сәре ч'йа,
Чьр'а һатийә вьр буйә хайе мийа?
Бәләнгәз, чь Мәһ'мәд, чь к'рив, чь пәз?
Приск жь ч'ә'ве Ch'ид дьпәкйан:
— Мәһ'мәд, ве лә'зе бинә пәзе мьн.
Дәwса к'ривийе нәбә дьжмьне мьн!
— Дә р'әтбә, жь бәр дәре мала мьн,
Һе нәбуйи гоште бьн дьране мьн,
Һәр'ә Мәһ'мәд бьгәр'ә, бьвинә,
Әw пәзе тә дайә, же бьстинә.
Qӧрани дәри дада, пашда чу.
Ch'ид гәлә сәкьни бәр дери,
Иди фә'мкьр чь һатийә сери...

Ch'ид һәвалава чунә щәм Мәһ'мәд,
Пәзе Ch'ид ле хwәстьн бь мә'рифәт,
Ле Мәһ'мәд инк'ар кьр , хwә нәда бәр.

Сонд хwәр сәр наве хӧде-п'ехәмбәр,
Кӧ нә наве wийә Мәһ'мәд-аг'а,
Нә жи т'әwqе wи дьгһижә мийа.

Ch'ид жь һәвала п'әрә һьлда,
У һәваләкир'а шәһәрда ма:
Чу гәлә щийа, шкиате хwә кьр,
Ле т'ӧ кәси гӧһдари нәдькьр.
Ch'ид шӧхӧле Мәһ'мәд да суде,
Кӧ ле бьньһер'ьн бь qанунтие.
У Ch'иде мә әwqа чу суда,
Wәки иди т'ӧ һ'ал нәма теда.
Р'ожа суде Ch'ид зәмбил хwәр'а бьр,
Qӧрани бу мәрийе нәжи-нәмьр.
Ch'ид сәрһатийа хwә бәр суде кьр.
Qӧрани п'әрәти, каг'әз-шә'дәтти
Да избаткьрьне, кӧ нә Мәһ'мәдә,
Нә жи наве жьнейә Судабә,
У жь пәзе Ch'ид һаж пе т'ӧнә.
Пәй qьрара суде Ch'ид сонд хар,
Мьqабьли "Мәһ'мәд„ бьбә һ'әйфдар.

III

Тәйар сәрһатийа Ch'ид к'ӧта кьр
У дәве к'иске хwә һеди вәкьр,
Дәст бь т'ьт'уне у к'аг'әза кьр.
Гьшка ч'ә'ве мә у Ch'ид дьньһер'ин,

Һьнәка сәре хwә дьбьрьн— данин.
Сһ'ид мина мәрие мәщалбьр'и,
Нзанбу чь щаб бьда wи Тәйари.
— Апе Тәйар, тә әз дамә шәрме!
Тәйар к'ьвш кьр, кӧ Сһ'ид бәр хwә к'әт.
Жь щьг'аре ду qӧлап кьр р'әһ'әт:
— Сһ'ид, кӧр'е мьн, бәр хwә нәк'әвә,
Блурсхә, бьра дьле мә фрәбә,
Әw гли qәwьмийә чәнд сала бәре,
Әw кӧл жи хwәр'а бьр бае бедәре.

Гӧндийа һиви кьрьн глийе Хәтибкә,
Һәвалтийа һ'әрдӧ һәвала һ'әлалкә.
— Набә әз гьлийе Хәтиб нәбежьм:
Меване ә'зизр'а әзе кьн бежьм:
Хәтиб у Сһ'ид һәвале һәвьн,
Жь гӧнде башqәнә, мләтед башqә.
Ле һ'әрдӧ һәвр'а һогьр у бранә,
Гӧнде wана жи незики һәвьн,
У кәрийе һ'әрда мьqим щәм һәвьн,
Wәхте кӧ әз наве Хәтиб дьдьм,
Һ'әсаб дьбә наве Сһ'ид мьqим,
Ле wәхте әз наве Сһ'ид дьдьм,
Һ'ун фә'мкьн наве Хәтибә һәрт'ьм.
Мә'рифәт, хирәт, хwәстьнеда йәкьн,
Бәдәwьн, бәжнева жи һәв щӧда набьн.
Әw кӧлилкьн бона һәрдӧ гӧнда,

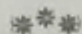
Кӧ ӧса шин бунә нава мәда.
Хәтиб жи әw чаwа малхе мала хwә
Р'ун, пәнер бәркьри сәр пьшта га,
Бьрьбу бажаре Урмие бьфрота.
Мәһ'мәд-аг'а соqаqа шәһәрда
Р'асти wи һатьбу, пешийе гьртьбу,
Пәнер у р'уне wи же к'ьр'ибу,
Qимәтеки арзан, qимәте аве,
Хәтиб у гае wи бьрьбу мале.
Судабә дәри бәр wан вәкьрьбу,
Пәнер у р'уне к'ьр'и щиwар кьрьбу,
Хәтиб жь Мәһ'мәд һиви кьрьбу,
Кӧ гае wи р'ожәке бьма т'әwле,
Һ'әта Хәтиб бьк'р'ийа һур-муре мале.
Wәхта Хәтиб га дьбә бәрбь т'әwле,
Бег'да дӧ мие qәрqаш дьвинә wедәре.
Пәй хwә дьнһер'ә, т'ӧ кәс к'ьвш набә,
Әw га дьһелә, незики пез дьбә,
Пәз дьбинә, пер'а-пер'а нас дькә.
Әw вадьгәр'ә, иди дәнге хwә накә,
Га дажо, жь мале дәрк'әвә һәр'ә.
Судабә те дери ле вадькә,
Хәтибе р'унфрош вәр'едькә.

Чаwа Хәтиб вәгәр'ийа, һатә гӧнд,
Әwи Сһ'идва глие хwә кьрьнә йәк,
Qьрар дәрхьстьн, qьрарәкә п'ак,

Кӧ һәр'ьн дор мала Qӧрани бьгрьн,
У пәзе Сһ'ид бь зоре биньн.
Һәвалед Сһ'ид у Хәтиб пе һ'ьсийан,
Жь qьрара wана хwә пашда нәдан,
Кӧрманщ, фарьз чаwа һогьр у бьра
Әw гьшк жи сийари р'е к'әтьн һәвр'а.
Һе нәк'әтьбун бажаре Урмие,
Һ'әспе хwә зу хәмьландьн сәр р'е,
Нишан дан, кӧ дьчьн дә'wәте.
Һ'әсп ажотьн у ниве шәве
Сәкьнин бәр дәре тӧщаре Урмие.
Хәтиб зу р'абу сәр пьшта һ'әспе,
Жь диwер хwә авитә һ'әйате.
Бь ләз дәри ль һәвала вәкьр,
Чун дәре от'аха Qӧрани к'ӧтан,
Qӧрани дәри вәкьр, бу кәвьр...
Хәтиб у Сһ'ид Qӧрани дә'ф дан,
У мина дӧ шера к'әтнә һӧндӧр',
Сһ'ид нәфәскә к'ур к'ьшанд,
Щие хwәда сәкьни хwәр'а к'ӧбар,
У хәбәрда бь дәнгәки wай һ'әйфдар:
— Ах тӧ мә'рьз, кӧр'е мә'рьза,
Тә һеса хwәр сәре дәһ пәза?...
Кӧ иди мәрийа нәки бәләнгаз,
Тӧ жь qрара мә наби хьлаз.
Хуна Хәтиб к'әлийа, әwи бәнзда,
У һ'ӧщуми сәр "Мәһ'мд-аг'а„ кьр.
Судәбе тьрсйайи кьрә qир'ин:

Һун нәкьн wе йәқе, нәбьн хунхӧр!
Сһ'ид нәһьшт Хәтиб Qӧранихә,
Ч'ә'ве хwә к'ӧта ч'ә'ве Qӧрани.
— Мә'рьз, бежә бьзанбьм, тӧ к'ийи,
Мәһ'мәд-аг'айи, к'риви, тӧ чьйи?
Qӧрани дьр'ьщьфи, р'әнг ле чубу,
Хәбәр нәдьда, змане wи лал бу.
— Мә'рьз, wәхта qәлпие тӧ дьби шер у дик,
Wәхта мерание дьби т'улә у п'ьшик?
Дьньһер'и тӧ чь тьрсонәки?
Ә'йни к'ьнще жьна гәрәке хwәки.
Дә зукә, тӧ ве лә'зе пәзе мьн бинә!..
Qӧрани бьһист хwәстьна wан пәзә,
Го:— һун чь дьхwәзьн, бьдмә wә,
һәр бьбахшиньн ә'мре мә.

Һәвала бәр пәзе Сһ'идва
Жь Qӧрани дӧ qимәт һьлдан.
Сһ'ид чәнд к'ӧлм Qӧрани дан,
У жь wи фелбази зу qәтйан.

Тәйар глийе Сһ'ид у Хәтиб к'ӧтакьр,
Бь ша әм т'әглифи мала хwәкьр.

Сьбе бәрбанге әм иди сәр п'йа бун,
Диса гӧнди т'ьжи дора мә бун.
Апе Тәйар жи мина хортәки
Дьчу, дьһат, дор нәдьда кәсәки.
Һ'әму тьшт һазьр, ль пешйе ч'йа, бәст,
Лә'зәки шунда мә хатре хwә хwәст.

Һешнайи нәрм пел дьда мина бә'ре,
Ӄӧлилке бинхwәш жи т'ьжи wедәре,
Ба дьһат, хӧлә-хӧла ава канийа,
К'алина бәрха у мийа, к'лама швана.
Ӄәw к'ӧбар сәкьни бун сәр знара,
Бона вәр'екьрьна мә мевана
Дәнгбежи дькьрьн ль wан дәра.
Думәqәск, qжьк у тәйр нав һәwе,
Двей qәй совәк'ари дьдан т'әв бе.
Р'о бь п'әнщава гьртьбу сәре ч'ийа.
Двей qәй слав дьда мә гьшка.
Ч'йа жи бьн п'ә'нще р'ое ч'ә'ввәкьри,
Сәрбльнд, чардор мевана дьнһер'и.
Wәхта әм бәржер бун, дӧ кәри пәз
Хwәр'а дьч'ерйан ширьн у бе ләз.
Мәрие бәр кәрйа чаwа әм дитьн,
Әwана бь ләз бәрбь мә һатьн,

Һ'әрдӧ жи ә'гит бун у мерхас,
Йәк Сһ'ид бу, е дьнр'а кьрә нас.

Әwе әм пер'а бунә нас. Хәтиб бу,
Мә хош-беш да һәв, чаwа лазьм бу.
Әм пәйа бун, р'уньштьн сәр һешнайе,
У мә хәбәрда бь дьлмьнайи.
Әwана блуре дьхьстьн у дьстран,
Ч'ә'вава пәй пәзе хwә дьгәр'йан.
Әwана хwә данә ә'йанкьрьне,
Wәки заньн ньвисар у хwәндьне,
Кӧ дәрсдарәк wе те гӧнде wана,
Һини хwәндьне дькә чәнд мәрийа;
Әwана гьли дькьрьн дьлша,
Wәки дитьнә р'йа р'астә аза.
Сһ'ид шькьләк дәрхьст жь п'ашла хwә:
— Р'енишандаре мәзьн—әw Ленинә,
Р'астә щәм wә буйә, жь т'оп'раха wәйә,
Ле мәри т'ьре, һ'әрт'ьм, һәргав нав мәйә.
П'әнще р'ойа wи щәм мә жи те ит'бари,
Әме п'епәс бькьн р'ожед р'әш у тари.
Хwәстьна мәйә: "—Бьра р'ебә, бьра дурбә,
Һа жи дьбежьн: "—Бьра дәлавбә, бьра к'урбә,,.
Мә хат'ьре хwә жь Сһ'ид у Хәтиб хwәст,
Чәнд сәһ'әта шунда к'әтнә сәр р'йа р'аст...

Һ'ӘСО УЗӘЛХЕ*

Т'әбиййәт бәдәwә, дьлован, ширьнә беһ'әсаб,
Щарна сәр мәриййа һерс дьбә, ль wан дьбә сәбәб,
Ле әwе бәдәwиййа дӧ дьла лап бащqә дайә,
Шӧрәта wе жи хут әwә, кӧ һәйә.

I

Тә'ва бһарейә п'әнщзер'ин
Тирьнщед хwәва
Пәйа бу жь һ'әвт qате ә'змин
У р'ӧһ' да т'әва.
Һәр бәрфа qәрqаш ле хәйиди
У әwqас гьрийа,

*) Жь р'әше дастньвисаре бәргьртьнә.

Һ'эта р'ож бь р'ож т'әмам һ'әлийа,
Бу һесьр, к'ьшйа,
Бьр хәма гӧндиайә п'ьр' гьран,
Гһиштә ава
Щәw у канийа, wапр'а бу меван
У т'әви wана
Бь һ'әйфдари, һәwар у газьн
Ньqо бу нава
Гәлийе бе бьн, гәлийе дәвмәзьн,
Qаим һ'әмезкьр
Ч'ийа, банийа, гәли у зьнара—
Wана сьлавкьр.
Хәбат ани бо шот, шотк'ара,
Мьжули, листок
Ани т'ьжикьр ль бәр зар'а,
Wар, к'әwшән аза
Бун жь лһ'ефа бәрф-бәләки,
Хwә хәмьландьн
Һешьнаева әw бьмбарәки,
Тә'ва гәрм п'әнще
Хwә авитә сәр бәдәна ч'ийа
У к'әтә ләще
Qәлашт бишмерте wани сьпи,
Qәй дьман тә'зи.
Бәрфа майи, ль сәр т'әпе ч'ийа
Qәй дурва дьгрйан,
Һ'әйфа wан—бәрф у зьвьстан.

Кöлилк, һешнайи
Р'ож бь р'ож һәвр'а р'адбунә п'ийа,
Бь һ'әзар р'әнги
Дьхәмьландьн wар, дәшт у ч'ийа.
Баһара херхаз
Әw изна хwәва бь әшq у дьл
Ани к'ән, мьраз,
Хәбат, һ'öб, әвинти у бьлбьл.
Баһара бәдәw
К'әтә бьн мьле хорт у qиза
Да бәр һәвраза.
Тәйр у тәйрәдә qәлфә-qәлфә
Жь щие дур һатьн—
Ә'йда баһаре бьмбарәккьн.
Дәнгбеж, блурван
Баһарер'а бунә машоq, меван.
Ә'wре баргьған
Бунә сазбәнд, һәwеда гәр'йан
Wәк р'еwийе бәләд,
Ә'йдер'а бунә әw сәрговәнд.
Щарна жи аһа
Һәwеда дькьрнә шәр' у дә'w,
Шуре бьрускева
Wа һ'ьщум дькьрьн ль сәр һәв,
Дьтәмьри тә'в.
У баре хwәй мәзьнва жь wьр
Дьбарин әw гьр.
Саw дьк'әтә нава ә'рд у ә'змин

У qәй дьхwәстьн
Wәлгәр'андана чәрха зәмин.
Пе силһ'а бруске
Синге ә'змин дьqәльшандьн,
Әw гöр'ина хwәва
Qәй знар у ч'ийа дьләqандьн.

2

Wа иди һатьбу,
Сьрйа т'опкьрьна п'ьнщар'а.
Гöнди һазьр дьбун
Һьлгәр'ьн бәрбь зозана.
Шәв дуз ниви буйә,
Шәмо әw мала хwәда нинә,
Бәр пәзе хәлqейә.
Кöр'е wи ч'ук—һ'әсо р'азайә,
Ле жьна wи-Бәсе
Т'ьвдарәка сьбе дьбинә.
Һ'әсо нәр'әһ'әт бу,
Һа к'еләк-к'еләк әw wәлдгәр'йа,
Гьлие wи нәзәлал,
Qәй пәй бәрха хwә әw дьр'әвйа.
Бона кöр'е дәлал
Бәсе дьк'әнйа бьн левада.
Ча к'әw к'әтә сьбе
У шәва тә'ри иди р'әви,

Р'ое п'əнще зер'ин
Авитə сəр гӧндие р'азайи,
Т'əв р'акьрнə п'йа,
Лəзбун к'əтə нава һəр йəки,
Бу дəнг-qир'ина wана.
Əлəдаг' мина херхазəки,
Ч'йае т'əпəбьльнд
Бəрбь хwə к'ьшанд бьнəлийе гӧнд.
К'оч пəй һəв р'е к'əт.
Бь qар'ə-qар' дьк'ьшйан дьчун,
Ча щəwəкə мəзьн.
Сəри, бьни qəт к'ьвш нəдьбу,
Wа qəй сəрхwəш бун т'əв,
Тəе бьгота дəнг дабунə һəв,
Wан сəлам дьда
Бһаре у т'əбиййəта бəдəw,
Бь к'əн, əшq əwана
Т'əбиййəтер'а бьбун һ'ьжмəк'ар.
Аһа һ'əмезкьрьн
Кӧлилк, кани, к'əwшан, дəшт у wар,
Wан бира хwə данин
Чуппа хwəйə пар у перар.
Wа хортəки бəнги
Р'əх элбаши əw сйари дьчу
У бь ширьн дəнги
Дьстьра, сəwт ле бəла дьбу.

Р'ева ми бəрх, бзьн у кар вəдьqəтйан һəрщар,
Жь к'алина wан мəри дьбу лап һ'ьжмəк'ар.

Баһара хwəш к'оч дабу бəр хwə, дьбьр щие гӧлян,
Һ'əмеза т'əбиййəтеда, бьн ə'змане һешин.

Һəбуна к'е һəбу, т'əмам бəр ч'ə'ва бу,
Wе һəбунева һ'але һəр малəке к'ьвш дьбу.

Дəстəке дьбьр мале п'ьр' qимəт, хас у qӧмаш,
Дəстəке жи һəбуна wана п'алас у п'улас.

Зар'е дəргуш нава т'ер'а у хӧрща, əw мина
Щущука qəй дьньһер'ин жь нава һелуна.

Сəркьнге хwə дəрдьхьстьн, дьк'əнйан, дьгьрйан,
Зӧлм у нəр'астие мəрийа wанар'а һе нəə'йан.

Һе ньзанбун чьйə аг'а, чьйə хӧлам,
Һəр тə бьда wана qӧлпəк ав у пə'рик нан.

Зар'ед сьвьк ə'йни минани каре р'əвокə нə'с
Дьр'əвийан, дьчун һəр щийа у пьрс нəдькьрьн т'ӧ кəс.

Һəwар к'əтə нав зома у зозан т'əв һəвдӧ бун,
Гəлəка к'оч һиштьн у бəрбь һəwарие əw чун.

8—1167

Мәри жь ниве р'е вәгәр'йан у анин ве бә'се,
Һол буйә сәр кәвьра, бәртәрәфә кōр'е Бәсе.

Бона кōр'е хwәйи дәлал, бона wи тае г'әне
Бәса де аwа ә'йни геж дьбу әwе дәме.

Гōнди у щинар гōне хwә пе анин, чунә нәwале,
Һ'әсое хwәва чуйи анин данин сәре р'е.

Р'ое к'аре хwә дькьр у һеди дьчу ава,
Qәй бә'са һ'әсо, шәwата Бәсе жи дьбьр хwәр'а.

Сьбә р'онбу, зозанвана мина моза һәрмешә,
Дәстбь хәбате кьрьн, коне хwә вәгьртьн.

У аһа кон пәй кона,
К'eләка һәв р'езбун у гьртьн дәwса ханийа.

Ле тō wәрә, иди нәман к'оч'әк, һ'әким, шех у п'ир,
Wәки нәанина сәр кōр'е Шәмо у Бәса фәqир.

Бәсе мина мәрикә нәхwәш qьнщьли бу сәр һәв,
Һәр ахин же дьһат, qәй ле qәр'ьми бун лев у дәв,

Дьфькьри, wәки кōр' хәбәр нәдә, бьминә зьманлал,
Иди чи wер'анә ә'мьр у дьнйа, мал у һ'ал.

Пәй чәнд р'оже зәлул змане һ'әсо диса вәбу,
Ав жь дйа хwә хwәст у де жь шабуне баwар
нибу.

Ә'мьрда мәрийе к'әсиб т'ьм дәрдлуйә, кем ша дьбә,
Ле ве щаре шайа Бәсе у Шәмо беһ'әсабә.

Де у бав чаwа qōрбан бәрхәк анин, т'әви һ'әсо
Бьрьн бәр ощаха мала шех Ә'мо.

Шех Ә'мо дәсте хwә бәрбь р'уе хwә бьр у дōа'кьр,
Чәнд гьлие т'әвһәвбуйи гот у бәрхьк шәржекьр.

Шех хуна бәрхьке пе т'ьлйа хwә ә'нйа һ'әсо хьст,
Бәсе жи гошт хаwә-хаw чаwа qōрбан дәрхьст.

3

Зар'отнеда гәлә, гәлә qәзийе чәтьн у гьран
Хwә ль һ'әсо гьртьн у к'ьшйан чун чаwа базьрган.

Әләдаг' сал бь сал qәй шōрәта хwә дьда һ'әсо,
Бәдәwи у к'әмала хwәва к'ьвш бу кōр'е Шәмо.

Шәмо шьванәки дәнгбеж бу, блурване ә'йан,
Зува готьнә— "к'лам qәнщ дькә дәрд, хәмед гран..

Шәмо һ'әсор'а һьм бав бу, һьм дәрсдаре сәре ч'йе,
Әw т'әмам бахшандә кōр' әw п'еше хwәйи че;

"Т'ӧ шур нькарә wе хәма дьле мәрийа бьбьр'ә,
Ле бьлур мина мәлһ'әма wе йәкейә у дьбьр'ә...

Дьгот чаwа т'ьли-печ'не хwә дайнә сәр блуре,
Блуре чаwа дайнә сәр лева, qәйдә ле дәре.

Бь чь мьqами кәрие пез бьбә ч'ере, сәр аве,
К'ижан ә'wре тәйрокенә, к'ижан е баране.

Һ'әсо хwә кәр'кьрьбу, гӧһе хwә дьда гәр,
Лә'зәке шунда wи мьqам бь хwә зәлул дьда дәр.

Щарна дьqәwьми, кӧ һәвр'а дьк'әтнә ләще,
Мьqаме wани ширьн бәла дьбу жь сәре ч'йе.

Бьлура дарин сәр лева дьк'әwгьри, дьнә'лйә,
Qәй мьqабьли нәр'астие һ'але мьләтда дьгрйа.

Ч'йае Әләдаг'е әw бь хәмхӧри
Һ'әсо мәзьнкьр, шӧрәте хwә да wи.

Әw хорт кӧлилкәк бу wьр ль сәре ч'йе,
Ча хәмла Әләдаг'ейә һәрә че.

Дьле wи-чаwа каникә авзәлал,
Хәбәрданева— чаwа нур у баһар.

Чь мәри ав вәхwара жь дьле wи,
Әw дьле хwәда wе мьqим бьма т'и.

Гава к'ьвш дьбу нава дәшт у к'әwшәнә
Qәй Әләдаг' ша дьбу, дьк'әнйа.

Хорте ӧса һьндьк бун нава ә'вда,
Һәр qизәке бона wи р'ӧһ'е хwә дьда.

Һәр тӧнәбуне сйа хwә авит сәр wи
У ль бәр дәwләтийа хорт нәдьһ'әwи.

Т'ӧнәбуна бе р'әһ'м wе мьсqал-мьсqал
Дьлке хорте дәлал дьр'әванд у дьхwәр.

Wә'дә пәй һәвдӧ дәрбаз дьбу, Һ'әсо һе бәрхванбу,
У һәqе wийи нә т'ӧ тьшт qәт зедә нәдьбу.

Әwи qьраркьр-ледә һәр'ә хwәр'а эләкә дьи,
Бьбә шьван, дьбә һ'әйфбьн дәwләтие wьрә мәзьн...
Һ'әсо хатьре хwә жь де у баве хwәст
У һәбуна хwәва әw бь мьраз р'екәт,
Һәбуна хорт әм бьжмьрьн йәко-йәк:
Qолое гӧре-гӧра,— пьшт у к'ӧмәк.
Гопале wийи дәре qәрахащи,
Һәван, бьлура дарин, кӧлаве п'ьзьни.

Чәнд р'ож бу, Һ'әсо wа р'ек'әтьбу,
Жь синоре эла хwә дәрк'әтьбу.
Кани, к'әwшән, ч'йа, бани т'әв жи нәнас,
Мәрийе wедәре жи нәнас буи һәр кәс.

У əwи щарча бəр хwə хəбəр дьда.
Һəр Qолое гöһ у дел ле жекьри
Чаwа щаб ч'ə'вед хорт дыньһер'и.
Мəри т'ьре Qолое бе зар-зман
Фə'м дькьр хəма дьле wийə гьран.
Qəй дьгот: "Чь дьхwəзə хwəйе дəлал,
Ч'ьлмьсийə диндара wийə шəмал...„
Хwəйи чь дьгот, Qоло ньзанбу,
Ле wи һ'ьзькьр, ль wи гöман бу.

4

Wa р'ожəке жи Һ'əсо бь qəйде һəрщар
Бо бина хwə бьстинə р'уньшт р'əх канйе.
П'ьр' wəстйай, һəван жи вала бьбу,
Сəри-бьни чəнд п'ьр'тищ нане һ'ьшк мабун.
Əwи нане хwə нəрмкьр нав ава сар,
У Qолор'а нивикьр, чаwа һəвал.
Жь фькра к'ур у дур нəдьбу аза,
Һеньжи, wан фькрава жи р'аза,
Əwи чь заньбу-щəм канйа нəнас
Агьр-алаве бьк'ьвə дьле wи,
Бьшəwьтинə, же набə хьлас.
Йане гəло хут əw кани нинбу,
Нава qöр'нада бəхт у мьраз
Дьбахшандə хорт у qиза,
Йан дьбу сəбаба бəхте wана,

Дьле wан дьк'ьр'и ава сарва.
Ле əw кани жь гöнд гəлə дурбу,
П'əр'че щер'ед шкəсти сəр т'öнəбун.
К'и занə, дьqəwьмə əw кани
Qизəкə бьк'ьр буйə, ə'вин,
Жь һ'öба дьл чола к'əтйə ча дин,
Бемьраз майə, əw жи минани
Qизе дьн буйə һесира зəмин,
Жь гöнд р'əвийə у р'уньштйə wьр
У дьл ле т'ьжи əwqас гьрйайə,
Һ'əтани жь wан һесред wейə гьр
Аһа каникə öса к'ьшйайə...
Wa Qоло ньшкева бльнд ə'wтйа
У хорте р'азайи р'акьрə п'йа.

5

Дурва, алики к'ома бук у qиза
К'ьвш дьбун, ə'йни мина кар-хəзала.
Сəр мьле ч'əпе wа дö кəрийе пез
Һеди-һеди дадьк'əтнə бəрə ер.
Жь wе йаке Һ'əсо диса бəр хwə к'əт.
Бьлур дəрхьст у һəр wева бу р'əһ'əт.
Мəрие к'оме əw к'ьламе хwə бьр'ин,
Сəкьнин у алие хорт дыньһер'ин.
К'ом һеди-һеди т'оп бу сəр канйе,
Щер'е хwə данин, р'ез бун дора wе.

Wан qизана хорт дитьн, йəки нəнас,
Гəлə бəдəw у диндарева мерхас.
Ле т'əк т'əне бу, нə һ'эсп, нə жи пəз,
У жь wи сəрəдəри нəкьр т'ӧ кəс.
Qизəкə п'ьр' бəдəw, сəрт'аща т'əва,
Qуз бу сəр кание, пе ч'əнге хwə ав вəхwəр.
Бьн ч'ə'вава хорт дьньһер'и һəрщар.
Ə'йни хəзала ə'рде wе эле бу, һ'ьсрəта дьла,
Мина тə'ве хорт бəрбь хwə дьк'шанд,
У бəдəwийа хwəва əwи дьһ'эланд.
Əwе əw хорт бриндаркьр у бəрда,
У к'ома хwəва əw вəк'ьшийа пашда.
Һ'əсо əw хəзала нəвса хwəр'а р'акьр
У дьле хwəйи щаһьл пəй wе к'увикьр.
Һе шькле бəдəwе бəр ч'ə'ве Һ'əсо
Щарəкə дьн жи һат ə'wтина Qоло.
Чəнд сəе кəрие пез һ'ӧщуми сəр
Qоло кьрьбун, wи т'əне хwə дабу бəр,
Һ'əта шьвана, Һ'əсо, бəри wан дан,
Qоло бь казə-каз незики хwəйи бу, к'əт.
Һ'əсо сəе хwə wи һ'алида qəт нəдитьбу.
Гəлə бəр хwə к'əт, сəри ле бəржер
Дьле хwəда гот "Ай-һай, дьнйа, дьнйа,
Чьqас зу дьди дəр сӧр'а хəриба...„
Шване wан һəрдӧ кəрийа-дӧ мəри
Сьлав данə Һ'əсо бь qəйде ə'шири.
Һ'əсо бь мə'рифəти щаба wана да,
Насийа хwə данə һəв: наве е мəзьн Мəщит бу,

Ле наве е дьн-Бьро, бьре һ'əлал.
Wан һəрдоа жи бь дьл qəбул кьрьн Һ'əсо.
Һəрсе шьван к'əтнə мьсьлə'те,
К'ӧтасиеда əw һатнə сəр нетəке:
Кӧ фьрqийа аг'а, хӧла[illegible] һəр дəра
Йəкə чаwа шахе даред башqə.
Дəст у qəwата хӧлама һəйə,
Ле əw ве гаве бона аг'а-бəгайə.
Паше шьван р'абун, чəнд пəз дотьн,
У меване ə'зиз пе т'əглифкьрьн.
Һəрсе р'уньштьн дора т'аса шир,
Нане хwə хwарьн wан чаwа ə'шир.

6

Гьрə-гьр т'оп бьбун ль бəр дəре аг'е гӧнд,
Мьсьлə'т дькьрьн бь дəнгəки бьльнд.
Хəбəрдьдан дəрһəqа дəрк'əтьнə
Бəрбь зозана. Һ'əсо бəре хwə да wе к'оме,
Бь ə'шири сьлав да wана
У qəрəфатва сəкьни мерани.
Мəрийа һəвр'а сəлама wи вəгьртьн,
Һ'əсо к'ьвшкьр—əw гьрə-гьре гӧндьн,
Сəр бəдəwийа Һ'əсо манə һ'ьжмəк'ар,
Əwана зу нəкьрьн пьрс у пьрсйар.
Хəбəрдан жь пьрса Ə'лихан дəстпебу
Сəре wида гəлə фькьр һат у чу.

Ду кьрə хəлəq-хəлəq:— Наве тə хер?...
Жь хəриб пьрси бь дьлəки шькбер.
— Əз хőлам, wəллə наве мьн Һ'əсанə„.
Аг'а к'əнйа:— Бəле навəки ə'йанə,
Қ'ьвшə жь щие дур һати, wəстиайи,
Дьбиньм һəспе тə т'őнə, пəйайи?
Гəло хьзмəта тə чьйə ван дəра,
Сьламəти жь к'ő тейи, жь к'ижан алийа?...
— Əз хőлам, шьваньм у жь эла Һ'əсьнйа.
— Əре...—сəре хwə бəржеркьри гот аг'а.
— Wəлə т'őнəбуне əз анимə вьр.
Лəма жи мьн де у баве хwə һьштйə wьр.
— Бежə, лаwo п'еше шьвантие р'ьнд зани,
Алие блурхьстьне тő чаwани?
— Əз хőлам, əw п'еше мəйи кал у бавaнə,
Ле we кő ньзанбьм, ə'мре мə чьр'анə?
— Нһа тő к'арəмкə р'азадьле хwə
Əгəр дьхwəзи, qасəке блурехə.
Һ'əсо хwəстьна аг'е т'əхсир нəкьр,
Бьлур дəрхьст, к'олоз qоткьр у дəстпекьр,
Мьqаме баве хwəйə һьзкьри, е нерийа,
У кəрийе пез əwи к'ьшанд бəдəна ч'ийа.
Qəй нерийа кəрийе пез дьбьрнə аве,
Иане жи пашда данин бəрбь ч'ере.
Чьqас дьчу, хорт əwqаси гəрм дьбу,
Qəй тамаре дьле wи т'əмам вəдьбун.
У бəр ч'ə'ва дьшəwьтин бе ғгьр,
Һ'ьш у мəжуйе гőһдара т'əмам əwи бьр.

Қ'əла дьле wи мина бае, батəре,
Тəе бьгота иди нае р'ае.
Мəри шашмайи р'уе һəв дььһер'ин,
Ле аг'а бьбу бей нəфəс у бин.
Wəхта Һ'əсо əw мьqам т'əмамкьр,
Ə'ли аг'а бь дəнгəки нəрм же пьрскьр:
— Гəло хőде иди чь шőрəт дайə тə?
— Чь бежьм, əз хőлам,—Һ'əсо гот,—дə...дайə.
Хорто, дəнгбежиеда дəнге тə чаwанə,
Йəке к'əрəмнаки? Гőһе мьн сəр тəйə,
Қ'ом у аг'а бəшəрхwəш һивийа wи бун,
Һ'əсо бь дьлт'ьжи дəст бь к'ьламекьр...
Хорте хəриб һа дьстьра, дьналийа,
Ле аг'а wа дьфькьри дьле хwəда:
"Һ'əму тьшт жи дəсти хőдейə һьлбəт,
Ле əв тəйре щаһьл мьнр'а буйə qьсмəт.
Дьqəwьмə һəма хőде шандйə мьнр'а,
К'а, к'ő һəйə шванəки дьн сəр вир'а?„
Гəлə мəри т'опбун, т'əв манə һ'ьжмəк'ар,
Қ'ьлама wи дьбьһистьн бь һ'əwаск'ар.
Бəдəwийа хəриб, мə'рифəта wи дьнһер'ин.
Гава Һ'əсо к'лама хwə жи к'őтакьр,
Дора хwə ньһер'и, кəсəки нас нəкьр.
Ə'ли аг'а гот:
— Хорто, мьн тő бəгəмкьри, нəчə щики дьн,
Дьхwəзи ирова бьвə шьване мьн.
Һ'əqе хwəйи сале жи бежə чь дьхwəзи,
К'əрəмкə, гьлие мьнр'а чь дьбежи?...

— Аг'а,— Һ'әсо гот,— әз чь дькарьм бежьм,
Qаильм, йа һәq жи тьштәки набежьм.
Щьмаә'та һане шькьр гьшк хwәйе мальн,
Һәqе шванайә сале әw жи заньн.
Пәзе тә әзе хwәйкьм нола ч'ә'вед хwә,
Һ'әqе мьн жи әw ль сәр р'әһ'ма дьле тә.

СӘРЕ III

I

Паизе сӧр'а хwә ани сәр зозана,
Жь щи дәрхьст зозанвана,
Бе дьле wан бәри wан да,
Щаркә маин шанд бәрбь гӧнда.
Гӧндийа диса к'оч, к'ьламава,
Гьшк дагәр'йан жь зозана.

Мере щаһьл, хорта
Гопале хwә һьлдьдан,
Дьк'этнә пәй һоле аwа
У гьшка бәри һоле дьдан.
Һ'әсо жи т'әв мер у хорта
Хwәр'а дьлист wе листоке,
Ле гава р'о дьчу ава,

Гӧнди пәй һәв дьчун ода,
Wьр т'оп дьбун, хәбәр дьдан,
Гьлие р'оже пе дьһ'әсйан.

Зӧлма гьран зьвьстанбу,
Хәма wе жи гәлә зорбу.
Гӧнди дьбун һесир, дьман,
Зьвьстана к'амбах жи wа
Аqа дьреж у бинтәнг бу,
Сӧр' у сәрме ӧса дькьр,
К'ӧ бәрфәкә ӧса дьк'әт,
Wәк һәв дькьр гӧнд у нәwал,
К'лам у гәр' дьбу qиамәт.
Ч'ә'ве мәрийа баwар нәдьбу
Зьвьстан wе к'ӧта бьбә,
Бина wана wе фьрәбә.
Зьвьстана сарә бе р'әһ'ьм
Бәри гӧндийа т'әва дьда,
Дькьр qӧлч'а у пе бәрфе
Дәри-к'оләк у п'әнщәрә
Ль сәр wана һ'ьшк дадьда.

Бәрфа qәрqаш бьн п'йе мәрийа
Бь qьрч'ә-qьрч' qәй дьгьрйа.
Мәри т'ьре пьшт ле дьшкәст,
Һәй т'ьре бәрф һерс дьбә,
Дьнә'лә у һевә-һевә.
У һ'ӧлм-гӧлма дәве мера

Дьqəр'ьмин сəр сьмела,
У буз жи wa лулə-лулə
Дарда дьбу сəр сьмела.
Дьбə лəма т'əбиййəт xwəxwə
Бь орг'ана xwəйи бəрфи
Wa щур'əки бь р'əh'мдари
Дьгьрт хани, к'ōлəк, дəри,
Нəщəмьдьн пəз у мəри.
Wəки ду жь тəндура wан
Һьлнəк'ьшийа, бьльнд нəбийа,
Мəрие хəриб, е лап нəнас
Жь к'елəка гōнд дəрбазбуйа,
Т'ō щара əw нəдһ'əсйа,
Кō р'əх гōндр'з дəрбаз дьбə.

Wa чардоре тəндуре qə
Вала нəдьбу, чаwа həбуйа,
Мəри дор we т'ьжи дьбун.
Мере мала, чаwа хəйсəт,
Дьчун ода, гом у т'əwла
У wедəре дьбун р'əh'əт.
Жь дуе тəндура у жь сəрма
Зьвьстана сəрт у бе р'əh'м
Гōндие мə'рум hа дьк'ōхийан.
Əwqа ч'ə'ве xwə мьздьдан,
Кō дəнг ль wан дьhат бьр'ин,
Ч'ə'ве wана дьwəрьмин.

Һ'əсо у Зəлхе зьвьстана
Һайə бинтəнг, гəлə дьреж
Һəрд бона həв дьбунə геж.
Һ'əсо wa xwə дьп'əр'ьтанд
У ч'ə'ве xwə гав у сəh'əт
Бона Зəлхе дьqəр'ьманд.
Ле чь кōла Зəлхе həбу
Зьвьстана hайə qиамəт
Xwə-xwə qиза аг'е əле
Бьчуйа дəрва нав we сəрме.
П'əришан жи кōла мəзьн
Чаwа ахрийа лапə пашьн
Сəкьни бу ль сəр сери.
Ижа Зəлхе qə дьwери
Мал дəрк'əвə, həр'ə щики?
Зəлхе wьра ə'йни мина
Кəwоткəкə малда гьрти,
Qə жь щие xwə нəдьлпьти.
Һ'əсо, зозан wа шəв у р'о
Жь бəр ч'ə'ве Зəлха hесир
Дур нəдьчун əw qə т'ō щар.
Зəлхе h'əрт'ьм hа ньфьр'и
Ль xwə дькьр, кō баве we
Аг'айə у xwəxwə жи
Бона баво нава əле
Һ'əсаб дьбə хатуна че.

Һ'əсо, Зəлхе ви щур'əйч

Се баһара, се зьвьстана
Бона һәв мәшиййан, һ'әлйан.
У wа нава wан се сала
П'аки һәвр'а хәбәрнәдан,
П'әришана дамар'е жи
П'ешийа wана бьбу qәда...
Ах тō, ә'дәт, хьраб, сосрәт,
Wәки нава сал у зәмана
Пешда тини тō щōдатие.
Дәстәкер'а мәр'д-мәр'данә
Фьрә вәдки дәри, к'ōләк,
Дәста дьнр'а дьби qиамәт
У дьготьн — әwә ә'дәт.
У әw мәрие к'әсиб, гәр'ок
Бона wана ә'мре аза
Дьбу ч'ир'ок у мәт'әлок.

Аг'а кōр'е хwә зәwьщанд,
Пәй wер'а гәләк нәк'шанд.
Бәг у аг'а, е дәwләмәнд
Һа хwәзгини пәй һәв дьшандьн
Зәлхе бьбьн кōр'е хwәр'а,
Qәлән дьдан—хьзна зер'а.
Һ'әсе мә жи мабу стōхар,
Ахин дьк'шанд әwи һәр щар.

Wа се щара ч'йа у бани,
Қ'әwшан у wар кōлилк дьдан,

Се щара бьн бәрфа гьран
Қьрнә нә'лин у qәй дьгрйан.
Аwа се щара щәw-кани
Буз гьртьн у әw буз һ'әлийа.
Се щара гōндийа к'оч-барава
Дагәр'йан п'ашла Әләдаг'е,
Ль wедәре бона гәр'е;
Се щара ōбльнг у бьлбьл
Һелине хwә т'әзә кьрьн,
Бь wитә-wит, бь әшq у дьл;
Се щара гōндийа к'оч-барава
Жь гōнда дәрк'әтьнә зозана.
Т'әне Һ'әсо, Зәлхе манә
Ль сәр созе хwә нәгōһасти.
Агьр-алава һ'ōба дьла
Һа бинхwәш дьбу мина гōла
Ле П'әришан һ'әму дәра
Бьбу qәда сәре wана.

Һ'әсе шьван мала хәлqе,
Бона аг'е дьхәбьти
У т'ō пәзәк ōнда нәкьр,
Пәзе аг'а һини хwә кьр.

Һ'әсо пе нан у к'ьшмьша
Нери ōса һинкьрьбун,
Wәки нери незик дьбун,
Әw жь дәвке бьлура wи

Һан у к'ьшмиш дьр'əвандьн:
Пе мьqаме сəр бьлуре
Пəз хwə дьчу ль сəр аве
У вəдьгəр'ийа жь wедəре...

2

Шькбəрикə гран, тари
К'əтьбу нав дьле Ә'ли.
Ә'ли аг'а wе шькеда
Qəй нəхwəш бу у дьнə'лийа.
У шька гьран дуз qаси
Баре бист у һ'əвт дəва
Р'уньштьбу сəр бина wи
У аг'а qəй дьфəтьси.
Жь һерса левед хwə дьгəст,
Әwи щаба шьке дьхwəст.
Бь фькра дьчу нав ə'wре гьран,
Qəй дьгəр'йа ль р'уе ə'зман,
Дьхwəст п'əлте ə'wра т'опкə,
Хwə бавежə у бьт'əqə.
Аг'а хwəр'а мəщалəк ди
У пəй wе чу фəсал, һеди.
"К'ьвшə иди wə'дə һатйə—
Р'ожа qəзийа лапə гьран,
Наве хьраб сəр мə к'əтйə.
Р'ожа ньфр'е кал у баван.

Һа, набə,... ōса набə.
Нав кō һəйə хут шушəйə.
Ле наве кала у наве бава
Жь шушə жи назьктьрə,
Әw кō шькəст, һəв нагьрə.
Лазьмə р'екə фəсал,
Кō эледа нəкьнə qар...»
Аг'а бəр хwə wа хəбəр да,
Qьрар дəрхьст дьле хwəда.
Жь хwə р'ази сьмел бада,
Бьн сьмела бь тə'и к'əнийа.

3

Пəй qьраре, р'ожтьра дьн
Ә'ли аг'а к'ефгōһасти,
Чаwа малхwе мала мəзьн
У бь мə'нийа гьлие р'астие
Гази Зəлха qиза хwə кьр,
Сьмел ба да, к'əнийа qəсти.
Фəсал т'орбе шьке вəкьр.
— Шькьр иди тō мəзьнн.
У к'ōбарийа мала мьнн,
Тə бəдəwтьр т'ō qиз т'ōнə,
Ә'йни wə'де мьразайə.
Qəлне тə жи: сесьд мийə,
К'ьһ'еләки ə'рəбийə,

П'ап'ахәки бухарийә,
К'е да — Зәлхе йанга wийә...
Тӧ р'ънд зани, ә'дәт нинә,
Нета qизе бав же пърскә,
К'ижан хорти qиз һ'ъздькә.
Ле бавор'а тӧ р'аст бежә,
Гәло ч'ә'ве тә ль к'ейә?
Wә'де тәйә, qәт шәрм нәкә,
Дьле хwә бәр баве вәкә.
На, qиза мьн, сәркьнге хwә
Ӧса мәлул бәржер нәкә,
Тӧ жь баво qә шәрм нәкә.
Чь дьбежьм, нә һ'әнәкә;
Әз беһ'әсаб тә һ'ъздькьм,
Ләма нета тә пърс дькьм,
Бьньһер'ә, әз у т'ӧнә,
Мәрие хәриб щәм мә т'ӧнә,
К'ижан хорти тӧ һ'ъздьки,
Соз дьдмә тә, кари мерки...
Нәк'әвә нав хәма гьран,
Мьнр'а бежә, баво һ'әйран!...„

4

Зәлхе зә'ф соро-мор бу,
У сәре хwә һе бәржеркьр,
Жь wан пърса әwе шәрмкьр.

Ах, ә'дәте кал у бава,
Т'ӧ әхтәри әw нәдьда
Щаба баво әwе бьда.
Зәлхе хwәст, кӧ зу бьр'әвә.

У жь баве хwә дурк'әвә,
Жь мал дәре, чола к'әвә...
Аг'а дәсте qизе һ'ьшк гърт:
— К'ӧда дьчи, бәрха к'уви?..
Жь баве хwә к'ӧ дьр'әви?
Чаwа кәвотк wа дьфьр'и
На тә щаба мьн һе нәда,
Шаба мьн ма... баво qӧрба...
Һь, дә бежә, дә...хәбәрдә,
Тӧ дьле хwә нәкә п'әрдә.
Qә шәрм нәкә, qиза назьк...
Дә хәбәрдә, бәрха мьне,
Дәлал, к'уви у ч'ә'вр'әше,
Дә тӧ шәрмие нәкә мә'ни...

5

Qизе сәри бльнд нәкьр,
Дәнг ле нәдьһат, бьбу кәвьр,
Зәлхе мьрьна хwә дьхwәст,
Ле бәр баво вәнәкьра
Сӧр'а дьлкьнге хwәйә р'аст.
Р'асти әwә, хенщи һ'әсо.

Т'ö хортəки бəгəм накə,
Ле чаwа бежə, на, нə п'акə.

Ахьр wəки бавр'а бежə,
Хуна h'əрда wе бьр'ежə...
Мина бəрха wе шəржекə.
Аг'а диса гьли вəкьр:
— Тö qизəкə п'ьр' дəлали,
К'əмал, аqьл, ширh'əлали,
Чь дьбежьм, инк'ар нəкə,
Дьлкьиге хwə мьнр'а вəкə.
Əз заньм, тö п'ьр' р'унəрми,
Ле тö жь мьн нəкə шəрми,
Əз дьхwəзьм мьнр'а бежи,
К'а чь хорти тö дьхwəзи.
Öса тö бəр хwə нəк'əвə,
Нə əзьм, əз, бане тəмə,
У баш заньм, кö дьле тə
Мəрикида, wəллə, həйə...

6

Зəлхе мина кəwа гьрти
Qə жь щие хwə надьльпьти,
Əwе иди т'ö т'аwнəкьр...
hесред гьр əwе бараид,
Сурəт у дəст пе wан шьлкьр...
Дит ле бүйə qир у qəда,

Щаба баве əwe wa да:
— Əз хöлама тəмə, баво,

Тə нета хwə сəрида гот...
Хwəстьна тə сесьд мийə,
К'ьh'елəки ə'рəбийə,
П'ап'ахəки бухарийə...
Əз чь заньм, хwəйе wана
Гəло к'ийə, к'и гöндийə,
Qəwата wи иди чьйə...
Қери чь те хwəстьна мьн,
Qула тəмə, əз зманкьи,
Əз мевана мала тəмə.
Qимəте мьн- qəлəне гьран.
Қ'е малка хwə текə wеран?
Ахьр дьлə, чьqас нəбə
Ча дит, иди мəщал т'öнə,
Жь дəст баво хьлас набə,
Бəр баве хwə бу т'əмəнə:
— Сəре хwəва qула тəмə,
h'əсаб бькə əз т'öнəмə...»
Аг'а иди фə'м кьр мə'ни,—
"Qиз h'ьздькə wи шьвани,..

7

Гьлие qизе дьле аг'а
Эшанд шбета h'əзар даг'а,
Жь гöhе хwə баwар нəкьр,

Әwи лә'зәк хwә ӧнда кьр.
— Тӧ фькра мьн һ'әсаб наки,
Щаба мьн жи нади п'аки.
Дьнйа-ә'лам мьн нас дькә,
Нә аг'амә, нә һ'әнәкә,
Чь qәwьми, хӧде херкә,
Әw чь пьрс бу, тә мьнр'а гот
У дьле мьн тә пер'а сот?
Әгәр щаба тәй бәтьли
Әw бу, чь кӧ тә һежа гот,
Чь жь дәве тә фьльти.
На аqьли, тӧ нә дини,
Сәр гьлийе мьн гьлийа тини.
Әз бона тә дьфькьрьм,
Ле фә'м накьм, чьр'а һерси,
Ә'дәт, намусе напьрси.
К'ьвшә тӧ мьн һ'әсаб наки,
Нә жи жь мьн тӧ дьтьрси.
Кӧ ӧсанә, дьбем п'аки,
Әз нахwәзьм т'ӧ пьрсед дьн,
Т'әне щаба мьн бьдә кьн:
Е һ'ьздьки чь мәрийә,
Гәло к'ижан qәбилейә?
Һьлбәт заньм әw сә к'ийә,
Хwә кәр' нәкә, дә зу бежә!..
Тӧ һесьре хwә нәр'ежә,
Тӧ набежи, әзе бежьм.
Дьбә һәма әwә һәйә,

Е незики мала мәйә,
Хwә жи эт'им у дәнгбежә?

8

Зәлхе гава хәбәрдана
Баво бьһист, вәщьньqи,
Жь wе хәме, кӧл у дәрде
Кьрә qир'ин, к'әтә ә'рде...
Шька аг'е шьровәбу,
Ава шелу qәй зәлал бу.

9

Р'ож пәй р'ожа дәрбаз дьбун,
Пӧрч'уйе аг'е вәнәдьбун.
Дьһат бире Зәлха к'уви,
Кӧ нав хәwне хәбәрдьда,
Дьлп'әр'ьти, бьльнд дәнги,
У к'ьламе wи шьвани,
Кӧ шәв у р'ож әwи дьстра
Бона хәма дьле бәнги,
Т'ӧ р'әһ'әти нәдьда аг'е.
Гәлә гьли бәр ч'ә'ве wи
Дьчун-дьһатьн wа беог'ьри,
Qәзийа гьран бәр ч'ә'ве wи.
Ньqо дьбу нав мьтала,

Дьхwəст дəре жь wи агьри.
Морие т'ьзбийа йəк-йəк жьмарт,
Нава мале дьчу-дьћат,
Қьрьна хwə щоткьр, жьмарт.
К'əнəки qəлп ћатə р'уе wи,
У щие хwəда һа фькьри:
"Ћ'əзар-ћ'əзар дəрман ћəбə,
Тə'на хьрав т'ö qəнщ набə,
Жь wе тə'не ə'йб гəлəкə,
Тö к'е дьхи, бьћ'ьнщьр'инə,
Тö гöне хwə ль wи нəинə.
Баве мьни р'əћ'мəти,
Ћəргав дьгот, ширəт дькьр,
"Тö нəбə бəрх, гöр тə бьхöн,
Тö бьбə гöр, бəрхе бьхwə„
Ча неч'ирван т'əле дайнə,
У хwə фəсал вəшеринə,
Хели wə'дə аг'а тəлийа,
Жь эша дьл гəлə нə'лийа,
Ле неч'ир qəт незик нəбу,
Т'ö щийа р'еч'а wи т'öнəбу,
Т'əла дани вала мабу.

10

Ə'ли аг'а wə'дəк шунда
Хöламəк шандə пəй Ћ'əсо.
Ћ'əсе шьван лəз у бəз һат,

Сьлав да wи гəлə ћöрмəт,
У сəкьни əw нəр'əћ'əт.
Аг'а бь тə'н, бьн ч'ə'вава
Бəжи у бгла Ћ'əсо пива,
Пе т'ьлйа хwə щи нишан да:
— Р'уни, хорто, нəсəкьнə,
Тəр'а сəр п'ийа лаиq нинə,
Бой пез хəма нəк'ьшинə...
Тə'на аг'е Ћ'əсо фə'мкьр,
"Тьштəк һəйə, гази мьн кьр„...
— Чəнд салə, тö шьване мьни?
— Qуле тəмə, Ə'ли аг'а,
Дəрбаз бунə се сал дьћа...
Ə'ли аг'а щьг'арə печ'анд,
Qöлапе к'ур пəй һəв к'ьшанд:
— Ћəqе тə чьйə, мьнр'а бежə?
Ћ'əсо гəлə бəрхwə к'əт,
Гьлие аг'е дьле wи п'əт.
— Əз чь бежьм, аг'а сахбə!
— Əзи саг'ьм бе готна тə,
Чь дьбежьм, щабе бьдə.
— Əз т'ö һəqи тə нахwəзьм...
— Чаwа һ'əqе хwə нахwəзи,
Хwəхwə йəки р'ути-тə'зи?
Нə сəрхwəши, нə жи дини,
Се салə шьване мьни,
Бьнһер'ьн ахьрйа мьн wи!
Чьр'а бе һ'əq пəз дьч'ерини?

Пәй ԝан гьлийа Һ'әсе к'ӧбар
Ԛә сәре хԝә нәани хар:
— Се сал нане тә хԝәрйә,
Ава кание тә вәхԝарйә,
Бьлбьл-кәԝе тәр'а страйә,
Һ'әԛе мьнә, хӧде дайә,
Һ'әԛе майин лазьм нинә...
— Ле гәло тӧ чь дьхԝәзи,
Чьр'а ӧса ԝа херхази?..
Ԛӧр'о, тӧ һ'әԛе хԝә бежә,
Ԝәллә, әви ә'йни мина
Бәрхәкә ԝа лапә гежә...
Хӧде аԛле тә нәстәндйә,
Һ'әԛе хԝә бежә, һ'әԛе тә чьйә?
Әз нә һәԝще һ'әԛе тәмә,
Нә р'ьсԛхӧре к'әсибамә...
Эла хԝәда те чь бежи,
Жь эла мьн дәстәвала
Бәрбь мала хԝә вәгәр'и?..
Хәлԛ ԝе бежә Ә'ли аг'а
Һа мәрики т'аланчийә,
Йәки к'әсиб у бьр'чийә?..
Ԛӧ дәԝса тә йәки дьн буйа,
Ле нә йәки һа хәриббйа,
Мьн нәдьһишт һа хәбәрда,
Мьне бәла ԝи зу бьда.
Ԝәллә мере ве эваре,
Һеса начи жь ве мале...

Зәлха бәдәԝ һ'әму дәԛа
Жь бәр ч'ә'в нәдьчу бәжна хԝәва.
Һ'әсо т'ьм әԝ дани бира хԝә,
Пәзе баво дьда берие,
Дәзмала ԝе дьһат бәр ч'ә'в...
Ԝәки һ'әԛе хԝә бьстинә,
Йди Зәлхе әԝ набинә.

— Гӧле, Гӧле, Гӧле щане,
Мьн ԛӧрбана р'ӧһ'е хԝәкә,
Ща бьбьһе гьлийе һане
У тӧ мьнр'а шьровәкә,
Һәма һежа нава кәрие
Пәзе мәда дӧ бәрана
Ньшкева ԛоч' ль һәвдӧдан.
Мә'ни чь бу, әз ньзаньм,
Дьбә паше әз бьзанбьм.
Һәрдӧ бәран ԝәк һәв нибун,
Ле һәрдӧ жи бәрәне мә бун.
Йәк бещур'ә у мәзьн бу,
Е дьн щаһьл у бәдәԝ бу.
Әԝ бәране ә'мьр мәзьн
Стрӧ кәԝан, гәлә ԛальн
Һ'әрдӧ стрӧе ԝи мина мә'ра
Е хԝә дьдьн бәр бәрожа.

Зә'ф бещур'ә, һәрд ч'ә'ва жи
Т'ьжи хун бун, һьрийа сәр жи
Wа чәнд р'әнги т'әвһәвбуйи.
Ле е дьне, Гӧле, qӧрбан,
Бәдәw, к'ӧбар, ә'йни хәзал,
Стрӧе wи зьрав, qәйт'анхәләq,
Сәрбьльнд у ч'ә'в ле зәлал,
Ә'ни бәләк.
Жь һерса дьл т'ьжи дьбун,
Һ'әрдӧ пашоп'е пашда дьчун.
Жь wедәре щаркә маин
Бь бае хwә пешда дьр'әвин.
Жь дәрба wан дьбу гьмин.
Шәр'е wана гәлә к'ьшанд,
Һәв дьхьстьн дәрбе гьран.
Ле ньшкева... ах Гӧле щан,
Ах... Гӧле, ә'зиз, Гӧле, qӧрбан,
Жь we дәрбе ә'щебмай мам.
Е мәзьн хwә пашда к'ьшанд
У ньзаньм әwи чаwа
Әw стӧрӧе хwә жә'рдадайи
Бь щур'әки пешда ани,
Чаwа шурәк әwи к'ьшанд
У... стрӧе щаһьл щи-щи шкенанд.
Жь ве йаке гәлә тьрсйам,
Щие хwәда әз лап шаш мам,
Ньзам чьма хwә ӧнда кьр

Ле паше мьн бе һ'әмди хwә
Кьрә qир'ин, гази, һәwар.
Мьнр'а бежә, Гӧла дәлал,
На е щаһьл әw qочах бу,
Гәлә эгьн у дьлсах бу,
Мә'ни чь бу, кӧ әw алт'бу?
Гӧле, qӧрбан, дә зу бежә,
Тӧ we сӧр'е шьровәкә.
Ах, ньзаньм гәло чьр'а
Wа льнге мьн наен мьнр'а...
— Әз чь бежьм, бәрха ширьн,
Чаwа к'ьвшә, һе зар'ои...
Әw бәране салва мәзьн
Ә'мре хwәда гәлә дитйә
Шәр'е ӧса, әwә фәрзьн.
Гәлә тәйрок сәр wи барийә,
Ле е щаһьл, бәдәw, к'ӧбар,
Нәдитьбу шәр'е гьран.
Нәпьжйайи, стӧрӧ зьрав.
Чаwа бежьм, кӧ тӧ фә'мки,
Мәсәла wа, бәрха р'ьндьк?
Wәк һәв ниньн га у гольк...
Баве тә жи ви ә'мрида
Ә'йни мина wи бәрани
Qизе щаһьл, qизе бәнги,
Бь шәр' у дә'w хwәр'а һьлда,

Бәри хорте щаһьл дьда.
Стӧрӧе гәлә хорта шкенанд...„

Зәлха р'әбән п'ьр' к'әwгьри,
— Әw чь зӧлм бу тә мьнр'а гот,
Тә әз кьрмә лап бе гӧман,
Ах, баве мьн— зӧлма гьран...
Әwе ә'сә бьхапинә,
Хорте хәриб, лаwке шьван.

СӘРЕ ЧАРА

Пәй чуйина Һ'әсе дәлал
Де, баве wи бунә бәдһ'ал,
Чь кьрьбун әwе к'әсиб,
Кӧр'ьк ӧса бьбу хәриб?..
"Чьма иди вәнагәр'ә,
Пәй чь әwqас әw дьгәр'ә,
Гәло саг'ә, гәло к'ӧйә,
Гәло т'ерә, йан бьр'чийә?„

Бәсе мина мәрикә геж
Һа дьгәр'йа сәри ле эш,
Дьчу, дьһат хwә биркьри,
Дәрһәqа кӧр' дьфькьри.
Әшq у т'аqәт жь wе чубу,
Р'ож пәй р'ожа бинтәнг дьбу.

Һәрр'о дьчу ль сәр кание,—
Қӧр'е wе дьк'әтә бире,
Ле кӧр' чубу бе бәрат'ә.
"Гәло һәйә, сьламәтә?„
Бәр хwә әwе хәбәрдьда,
Бәри һесре зәлал дьда.
"Ах дәрдо, дәрдо,
Тӧ беилащо,
Бе дәрмано,
Жь ахьрйа мьн
Бәләнгази
Чь дәхwәзи?
Ахьр дьнйа
Ль сәре мьн
Буйә дожә.
Мьн дәрк'әтйә
П'әлтә ә'wре
П'ьр' гьранә.
Әw ә'wьр бона
Мьн qьжьке
Һьм тәйрокә,
Һьм баранә.
Мьн дәрк'әтйә
П'әлтә ә'wре
Гәлә р'әшә.
Дайка Һ'әсо
Һьмә гежә,
Һьм нәхwәшә.

10—1167

Əз к'eлəка
Кaние р'уднем.
Сəр сурəте
Хwə р'əбəце
Һесре зəлал
Дьбариньм,
Ле Һ'əсəнге
Хwə набиньм.

Фəлəке жи,
Ньзам чьма
Чəрха бəхте мьн
Ч'əп ледайə,
Ч'əвньһер'йа
Кӧр'е хwəмə.
Каре хəзала
Ль сəре ч'йа
Бей тə, лао,
Эт'им манə,
У мина мьн
Шəв у р'о
К'алина wанə.
Һ'əсо, лао,
Ле əз гəло
Дйа тə ниньм?
Wəрə бал де,
Тӧ дəрде wе

Бь ч'ə'ве хwə
Вьр бьбини.

2

Бəса р'əбəн бь һ'ьсрəти
Жь qул, бəнда wа дур к'əти
Дьчə мале, диса дьгри.
Е дитйə бьрина к'ур,
Йан һ'ьсрəта мəрие щие дур.
We бьзанбə дəрде Бəсе,
У we фə'мкə шəwата we.
Һа дьчу щəм шех у мəлла,
Wəки wана фə'л вəкьра,
У щие кӧр'е we бьгота.
Һəр йəк бəр хwə тыштəк дьгот,
У гьлие хwə сəр we дьфрот.
Т'аqəтк'əти, т'и у бьр'чи
Чу бал Һ'ӧта пирə-фə'лчи.
— Хатийа Һ'ӧте, хатийа дəлал,
Жь дəрд, кӧла бумə бəдһ'ал.
Жь бəхте хwə мамə мəт'ал.
Wəрə мьнр'а, р'əһ'ма хӧде,
Фə'льке вəкə тӧ ве дəме,
У мьн дəрхə жь ве хəме.
Сəва кӧр'е хwəйн Һ'əсо
Əз һатьмə бал тə иро.

Ԛӧр' се салә жь мал чуйә,
Р'ӧһ'е мьн жи хwәр'а бьрйә,
Дәнг у һ'ьсе wи ԛәт т'ӧнә,
Әз ньзаньм гәло к'ӧйә,
Ща бьньһер'ә, хатийа Һ'ӧте,
Бә'са wи жь к'и али те?

Һ'ӧта фә'лчи жь п'ашьлг хwә
К'иськәк у ԛӧт'ик дәрхьст,
Һәрдӧ фәсал бәр хwә дани,
Бӧр'нӧт'и кьрә позе хwә,
Беньжи у сәбьр ани.
— Ишалла, сәбра херейә,
Хӧде, р'уе мә бьн п'йе тәвә,
Ԛӧр' гӧнәйә, бәрхе тәйә,
Әм гьшк ԛул у бәнде тәнә,
Р'әһ'ма тә мьԛим сәр мәйә.

3

Һ'ӧте мори р'әх һәв р'езкьр,
Бь һостати кьрә щот-щот,
Щаркә майин т'әви һәвкьр,
У чәнд гьлие нәзәлал гот,
Пӧр'ч'уе хwә кьр, һерсбу сәр wан,
К'этә нава дә'wа гьран,
Морийар'а wе хәбәрда,

Ԛәй наве wана һьлдьда.
Бәсе мәлул, дәнглебьр'и,
Шәр'е Һ'ӧте дьньһер'и,
Пӧр'ч'уе Һ'ӧте һеди вәбу,
У сәр Бәсе аwа һерсбу:
— Ле ԛӧрбана wи кӧр'ибы,
Сәр р'йа хәриб буйи тәни,
Һәма дьгри, ԛәт нак'әни,
Тә херә, тӧ хwә нә дини?
Дә'wа хwә у морийа бежьм:
К'ьйшә, лаwьк сьламәтә.
Жь гьлие wе Бәсе шабу,
Wа ԛәй Һ'әсо бәжна хwәва
Бәр ч'ә'вед wер'а дәрбаз бу.

Паше Һ'ӧте ԛәй хәйиди,
Морийар'а хәбәрнәда,
Мәщала хwә әwе wа ди:
Морикә нәхш аһа һьлда,
У нишани Бәса де да.
— Әз чь хwәлие сәре хwәкьм,
Бькарьбьм кӧр'кьнге тә
Жь ԛәзийае хьлазкьм.
Иро-миро морийа һане
Дәсте мьнда дьфьтьлә,
Те пешийа кӧр' дьсәкьнә
У р'еч'а wи вәдьшерә.

Лао, эмә гöнәк'арьн,
Хöде р'ожа ә'вда к'ьвшкә,
Бәр ә'мре wи чь дькарьн?...

4

У пәй гьлие Һ'öта фә'лчи
Бәсе гьрйа, кьрә qир'ин,
Һ'але хwәр'а әw бу дә'wчи,
Сәр ч'ә'ве хwә кьрә бьрин.
"Ах, щәгәр, щәгәр,
Тö гöрәки һар,
Шәв, р'о дьгәр'и,
Жь р'öһ'е мәрийа
Qәт вәнагәр'и.
Хатийа Һ'öте,
Qöрбана тәмә.
Гәло чьма
Сәр сәре мьн
Мьж, думанә?
Хатие, дә тö
Мьнр'а бежә—
Нә'лә-нә'ла
Гәдәнге мьн
Йарәб к'ö те?
Ща нишандә

Р'е, мәщала,
Ах, мьн бебәхте,
Wәлә, бәрхе мьн
Данә бәр к'ере.
Шәмо, эт'имо,
Дә тö жи бьгри,
Мал ле хьрабо,
Ах, щәгәр, щәгәр!..."

6

Баве Һ'әсо, Шәмое шьван,
Мала хwәда дәгмә дьма,
Дьгәр'йа т'ьм бь зәлули
У к'еләка к'и р'уньшта
Пе бьлуре бь дьлшәwат
Пәй хwә һесьр we бьһишта.

7

Һ'әму алийа дәнге дика
Нава гöндда иди лалбу.
Сьба т'әзә һеди вәбу,
Аһа Шәмо жи һ'ьшйарбу.

Зу-зу ч'ә'ве хwә мьздьда,
Ле р'онайа ч'ә'вед wи жи
Хәидибу мина Һ'әсо.
Бәсе кьрә гази, һәwар,
Т'опкьр гәлә гöнди, щинар,
Шәмо дитьн кор у стöхар.

"Ах, Шәмо, мерьк,
Дьле мьн зәвийа
Лап жеринә,
Ле к'и ньзанә
Бәса qьжьк
Wа иди динә
Шәмо, Шәмо,
Бе хöдано,
Дә чьма öса
Һа дьнә'ли,
Нә гöнәмә,
Дьвмә хwәли...

Иди дәрде мьн
Дöбар: йә.
Дә тö һьлдә
Бьлура хwә
Мьнр'а лехә.
Хәма гьран
Жь мьн дурхә

Баре дьле мьн
Зә'ф гьранә,
Wәлә әw баре
Һ'әвт дәванә.
Тö жь дьле
Мьн хәбәрдә,
Ах, wax, херхазно,
Мина бәрфе
Әз ва дьһ'әльм,
Иро шунда
Әз чьр'аньм?...„

Бәса qьжьк хwә п'әр'ьтанд,
Дьле мәрийа дьһ'әрьшанд,
Ле р'онайа ч'ә'ве Шәмо
Вәнәдгәр'йа мина Һ'әсо.

8

Бәсе мабу гöманбьр'и,
Хwә һ'әсабкьр кöр'лемьри,
Бо р'әһ'әтийа дьле хwәр'а,
Бь ә'дәте кал у бава
Мәзәле бьре хwә әwе
Һ'әсабкьр дәwса е Һ'әсо.
Һ'әзар к'әсәр дьле wеда,
Дьчу wьр у дьгрийа һәрр'о:

"Һ'əсəнге мьн,
Пəз бəр'дайə.
Дьч'еринə,
Ле əԝ дəрде
Мьн р'əбəне
Т'ö набинə,
Ԛö əз һ'əйра
Бəжна ԝимə.

— Ах, дьле мьн, ə'вда хöде,
Ча ситьла сəр агьрə,
Жь т'ö дəрмана к'əԝнагьрə.

Мьн дəрк'əтйə п'əлтə ə'ԝре
Гəлə р'əшə, п'ьр' гьранə,
Һьм тəйрокə, һьм баранə.

Р'абə һ'əсо, бəрхе к'уви,
Жь гöлла к'е гəло к'əти?
Əз кьрьмə йəкə к'оти.

Хəзал бей тə эт'им манə,
Бəр'əдайи ль сəре ч'йанə,
Мина мьн к'алина ԝанə.

Зозан бəр мьн хали дьбьн,
Жь дəрде тə аза набьм,
Бьлбьл дьнə'льн чардоре мьн.

Дəг'ма тə дьле мьнда
Һа к'ьвш дьбə дəԝса гöлла,
Дə тö р'абə, бав у бьра.

Дайка тə гöнəйə, гьди,
Дькарə һе кöлилка т'опкə
У пе ԝан пəзе тə хԝəйкə.

Əзе р'ьһ'ан, сосьна т'опкьм,
Əзе һəр'ьм чола к'əвьм
У пəзе тə һəрр'о т'еркьм.

Бьлбьлзəрк у ԛəрəчичəк
П'еша хԝəда т'опкьм,
Пəзе тəр'а бьгьһиньм.

Ԛö əԝ кöлилк т'ере нəкьн,
Əзе һəр'ьм р'йа һ'əвт р'ожа,
Ԛöлилка п'арскьм жь һəр мала.

Əзе һəр'ьм ль сəре ч'ийа,
Нава гəлийа у нəԝала,
Бьр'əвиньм жь хəзала.

Пəзе тə бе ав наһельм,
Əз щие гəлə канийа заньм,
К'öлма хԝəда аве биньм.
Əԝ мəзəле дайка тəйə,
Лавщи мьн р'əбəнейə,
Нə ангори бəжна тəйə.

Әв щие мьн чьма һьлда,
Нә т'ӧ т'аqәт мьнда нәма,
Чьма буйи йәки тьма?

Дә тӧ р'абә, бехӧдейо,
Дайка р'әбән чьр'а хапанд,
Мәзәле we жь дест р'әванд?

Qәнщбуна мьн иди т'ӧнә,
Дә тӧ бьдә ч'ьлкәк дәрман,
Дйа тә вәхwә, кӧ зу бьмрә.

Нә дәрәнгә, р'о чу ава,
Дйа тә иди бет'аqәтә,
Wа вәләзйам әз бьн п'йе тә.

Дә тӧ wәрә к'еләка хwә
Ч'ич'кәки щи тӧ бьдә мьн,
Щиwарбьм әз вьра бал тә.

5

Шәмое кор
Р'е у wар
Р'ьнд насдькьр
Жь бина

Гӧл, гьһие wьра,
Жь хӧлә-хӧла дәнге канийа,
Жь ч'ьвтинйа тәйр у туйе
Сәр кәвьра, нава һәwе.
Дьчу бәрбь гӧнд у зома
Кӧл у дәрде хwә нишанда,
Бә'сәк хере жь кӧр' бьһ'әсйа.
Бона wи шәв, йан р'ож йәк бу
Әw к'әтьбу нав дьнйакә
Лапә т'әзә, чардоре wи
Һ'әрт'ьм тә'ри, тә'ристан бу.
У к'едәре дәнге бьлбьл
Wи дьбьһист, we дәме жи,
Дьсәкьни, йане р'удьньшт.
Әw бь дәнг у к'ламе хwә
Дьк'әт ләще у дьстьра.
У к'едәре әwи дьбьһист
Дәнге шьвана, йан гӧндийа,
Дьчу щәм wан, хwәр'а р'удньшт,
У дәрде хwә нишан дьда.

"Әзи корьм, р'е набиньм.
Wа дәсте хwә нава һәwе
Бь һ'ьсрәти дьгәр'иньм,
Р'е у мәщал qә набиньм.
Кәс хӧдане хере т'ӧнә,
Кӧ дәсте мьн әw бьгьрә,
Зозан-зозан бьгәр'инә.

Әв щие мьн чьма һьлда,
Нә т'ӧ т'аqәт мьнда нәма,
Чьма буйи йәки тьма?

Дә тӧ р'абә, бехӧдейо,
Дайка р'әбән чьр'а хапанд,
Мәзәле we жь дест р'әванд?

Qәнщбуна мьн иди т'ӧнә,
Дә тӧ бьдә ч'ьлкәк дәрман,
Дйа тә вәхwә, кӧ зу бьмрә.

Нә дәрәнгә, р'о чу ава,
Дйа тә иди бет'аqәтә,
Wа вәләзйам әз бьн п'йе тә.

Дә тӧ wәрә к'еләка хwә
Ч'ич'кәки щи тӧ бьдә мьн,
Щиwарбьм әз вьра бал тә.

5

Шәмое кор
Р'е у wар
Р'ьнд насдькьр
Жь бина

Гӧл, гьһие wьра,
Жь хӧлә-хӧла дәнге канийа,
Жь ч'ьвтинийа тәйр у туйе
Сәр кәвьра, нава һәwе.
Дьчу бәрбь гӧнд у зома
Кӧл у дәрде хwә нишанда,
Бә'сәк хере жь кӧр' бьһ'әсйа.
Бона wи шәв, йан р'ож йәк бу
Әw к'әтьбу нав дьнйакә
Лапә т'әзә, чардоре wи
Һ'әрт'ьм тә'ри, тә'ристан бу.
У к'едәре дәнге бьлбьл
Wи дьбьһист, we дәме жи,
Дьсәкьни, йане р'удьньшт.
Әw бь дәнг у к'ламе хwә
Дьк'әт ләще у дьстьра.
У к'едәре әwи дьбьһист
Дәнге шьвана, йан гӧндийа,
Дьчу щәм wан, хwәр'а р'удньшт,
У дәрде хwә нишан дьда.

"Әзи корьм, р'е набиньм,
Wа дәсте хwә нава һәwе
Бь һ'ьсрәти дьгәр'иньм,
Р'е у мәщал qә набиньм.
Кәс хӧдане хере т'ӧнә,
Кӧ дәсте мьн әw бьгьрә,
Зозан-зозан бьгәр'иңә.

Сальхе һ'эсо бьгьһинə.
Һ'эсо, щано, əз нə вьрьм,
Нə ль wърьм, нъзам к'емə,
Т'əви тə'вийа, т'əви бемə,
Əз ньзаньм кери чьмə.

Сьбəйə, ле сьбə набə,
Ах, ч'ə'ве мьн qə вəнабə,
Ч'əме аве р'абуйə у р'е
Ль мьн надə, ньзам чьма.
Жь коне мə һ'эта вьра
Хуна мьнə сор ньqьти
Сəр кəвьра, һ'əму дəра.
Əз жи бумə кальк, к'оти
Дə зу wəрə, бав у бьра.

Кōлавр'əшо, дə тō к'ьвшбə,
П'əр'да һане бəр ч'ə'в һьлдə.
Бьрина мьн гəлə к'урə,
Р'ожа шайе жь мə дурə,
Ə'мре мə жи мина р'оже
Паизейə, гəлə кьнə,
Азайа мə щики дьнə...
Шəмо р'ева, ах, чəнд щара
Дыньк'ьси, дьк'əт, р'адбу.
Ч'ьвикəк дьфьр'йа дора wи,
Шəмо хwə хwə хwəр'а wа гот:
“Ах, wəйло мьн малхьраби,

Ле мьн г'ьре һ'əсе мьнə,
Хwə вəшартйə у дьгəр'ə,
Һ'əйф, ч'ьвик бу, хwəр'а фьр'и„
К'ьвш бу иди wəстиайи бу,
Хwəст р'əһ'əтбə əw qасəке,
Ле ньшкева хōлə-хōла
Дəнге ава “Qанийа буке„
Əwи бһист у бь һ'ьсрəт
Жь щи р'абу, диса р'е к'əт,
Һеди-һеди wи хwə гиһанд
“Qанийа буке„, канийа авсар.
Бина хwə к'ьшанд, т'ер ав вəхwар.
Əw бь дəнге ава кание
У пе бина кōлилке wе
Хwəр'а дьжйа ль wе дəме.
Əw к'əтьбу нав мьтала
У каниер'а хəбəрдьда:
— “Qанийа буке„, канийа дəлал,
Һатьмə бал тə, сəлам, сəлам!
Те бира тə, канийа авсар,
Əз, тō, ə'зман əм чəнд щара
Дьк'əтнə лəще һ'əрсек һəвр'а.
Һ'əрсека п'əйе хwə дьда.
Тə дьгот ава тəйə зəлал,
Ə'зман жи п'əе хwə дьда.
Мьн дьгот нə тō, нə ə'зман,
Ч'ə'ве мьнə жь wə зəлал,
Ле əw р'ож чун, канийа дəлал,

Һ'әрд ч'ә'в ньһа бунә
Ава шелу, әзи корьм,
Мина һ'изе хуна сорьм
У мәрики кӧр'лемьри.
Һ'әйрана тәмә,
Тӧ сар бьминә,
Кӧ Һ'әсәне мьн
Жь ве ава тә
Һ'ьсрәт нәминә,
Жер'а нәбежә
Баве тә корә.
Ә'йба мьн хwәйкә,
We бәр хwә к'әзә.
Бежә: "Баьо
Нһа зорә,
Р'ожа әшqе
Ль wи дорә„
Бе: "Бав чуйә
Сәр зьнара,
Нав кәндәла,
Нава гәлийа,
Тәр'а т'опкә
Қар-хәзала,
Qәлән бьдә,
Qизәкә дәлал
Тәр'а бинә....

11

Шәмо дьгрйа бь зәлули,
Гьли дькьр бь мәлули
У дьбаранд һесьре гьр.
Канийа р'әвок бь хӧлә-хӧл
Хут we дәме һәма һазьр
Һесьре Шәмо т'әв хwә дькьр,
Дьр'әванд у хwәр'а дьбьр.
Шәмо сәре хwә бәржеркьр.
У һеньжи, т'ӧ дәнг нәкьр,
Р'әх қание хwәр'а р'аза.
Әw жь дәрд у хәме Һ'әсо,
Хеләк wә'дә ма лап аза.
Кӧлилке хас бь һ'әмубин
Жер'а бьбун бәрп'ал, ньвин.
Бае зьрав бь назәдар
Дьһат у сәрр'а дьлиланд.
Сәркьнге кӧлилке дор wи
Чаwа п'елә ав дьһ'әжанд.
Қани бьбу ча qәрәwьл
Хwәр'а дьстра бь әшq у дьл.

12

Шәмо аза бу жь хәме,
Әw дьк'әнийа нава хәwе.

Ширьн, ширьн әw р’азайи
Хәwнәк дит, йа ә’щебмайи.
Дит гәлики гәләки к’ур,
Гәли т’ьжи бь мәрие һур.
Дьхwәстьн р’абьн, бьсәкьньн,
Зйае мәзьн нәдьһиштьн.
Шәwqа стәйрка ль р’уе ә’змин
Дьк’әтә ль сәр мәрие һур,
Зйа у мәри дьбун мәшур.
Зйае мәзьн у р’әнг-р’әнги
Сәкьнибун һ’афа гели,
Дьшөлшөлин, бльнд дьбун,
Стәйрька биньн ль нав гели.
Мала аг’еда дә’wат бу,
Бук у зә’вә к’ьвшнәдьбун.
Аг’а к’ьнще шәве ле бун,
Дьр’әqьси ль wедәре.
Нери, бьзьн, ча лаqьрдчи
Аг’а дьданә бәр qамчи.
Шәмо бәр хwә бьльнд к’әнийа,
Қани т’әне qәй дәнг бьһист.
Щаба Шәмо кание нәда...
У Шәмо дит, wәки Һ’әсо
Һ’афа гели, ль wи бәри,
К’ьнщ ле т’әзә, п’ап’ах сери.
П’еша wида т’охьм һәбун,
Е кө бона р’онае бун.
Т’охьм дьр’әшанд сәр кәзьра,

Нава гели у р’әх канийа.
Wан т’охьма пер’а-пер’а
Ишьq дьда ль wан дәра.
Дит, кө сәре Әләдаг’е
П’епәльнгәк һатә харе.
Һ’әсо һьлда ап’ьнщие хwә,
Дора хwә ньһер’и бь дьләки ша,
П’епәльнгва хwәр’а һьлк’шийа
Дуз сәр сәре Әләдаг’е.
Ап’ьнщие хwә сәр мьл һьлда,
Qизәк бәдәw дәрк’әт бьнда.
Qиз у Һ’әсо һәвр’а ша бун.
Дора wана т’ьжи көлилк,
Қар-хәзал у мьнмьник.
Һ’әсо, qизьк, кар-хәзал
Һьлдьбьр’ин ль сәр дәста,
Щаркә маин әw бәрдьдан,
Қарьк дьфьр’йан, бь ләз дьчун,
Нав ә’wре ч’ук өнда дьбун.
Лә’зәк шунда вәдьгәр’йан,
Дора Һ’әсо, дор qизьке
Бь архаин әw дьгәр’йан.

13

Шәмо нәдит гәло чаwа
Ль сәр сәре Әләдаг’е

П'епэльнгэк һатэ.харе,
Ә'йни мина к'эскэсоре
У дьреж бу ль сэр сэре
Ч'йае бьльнд Әлэдаг'е.
Һ'эсо, qизьк һ'эрдö һэвр'а
Һеди-һеди wа чун хwэр'а
Сэкьнин сэр п'епэльнге,
Нава э'wра эw öнда бун,
Шэмо иди п'е нэһ'ьсйа
Һ'эсо, qизьк qэ к'öда чун?..

14

Шэмо һ'ьшйар бу,
Ньһер'и-хэv'нэ,
Щида т'эхдир бу.

Дэрһэqа Зэлхе, Һ'эсе бемьраз
Wа дьбежьн:

Пэй Зэлхе у Һ'эсе шьван
Пэзе Һ'эсо щида нэман.

Пэз хэидин, бэла бун чун,
Нава шькэвта эw мэхэл бун.

Ль р'уе дьне жь wи пэзи
Пешда һатйэ пэзе к'уви.

Һьлдьк'ьшьн сэр знара
У дьгэр'ьн һ'эму дэра.

Һ'эсо, Зэлхе эw дьгэр'ьн,
Ле п'ор-п'ошман вэдьгэр'ьн.

СӘРӘЩӘМ

Р'едактор Qачахе Мьрад
Шькьлк'еш Л. Һ. Манасарйан
Р'едакторе бәдәwәтие А. В. Гаспарйан
Р'едакторе техникие Қ. С. Сарксйан
Қоректора контрол Э. У. Бәк'оева

ВФ 08883 Т'әмбә 1167 Тираж 500

Т'әслими нәшьрхане кьрьнә 8. IX. /1970
Бона чапкьрьне һатйә qолкьрьне 23. VI. 1971
Бәлге чапкьрьне 5.25 = 7.35 б. п.
Бәлге нәширәте 5,4 + шькләк
Қ'аг'әз № 1, 70×108 1/32 Qимәт 74 к.

Ереван—9, с. Терйан 91, Нәширәта "Һайастан"
Нәшьрхана № 1, йа сәрwертийа сәнайа полиграфейә сәрәкайә Комитеа Прессаейә дәwләте, р'әх Совета Министред Р'еспублика Әрмәнистанейә Советнейә Сосналистие.